

НАСОКИ

ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ПРЕЦЕНКА НА ВЕРОЯТНАТА СТЕПЕН НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ИНВЕСТИЦИОННИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ (ИП) ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА ВЯТЪРНИ ГЕНЕРАТОРИ (ВГ) ВЪРХУ КОНКРЕТНИТЕ МЕСТООБИТАНИЯ И/ИЛИ ВИДОВЕ, ПРЕДМЕТ НА ОПАЗВАНЕ В ЗАЩИТЕНИТЕ ЗОНИ

I. ОСНОВНА ИНФОРМАЦИЯ.

1. Политики и законодателство.
2. Вероятни отрицателни въздействия на ветрогенераторите върху биологичното разнообразие.

II. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ИНФОРМАЦИЯТА, НЕОБХОДИМА ЗА ПРЕЦЕНКАТА.

3. Стратегическа екологична оценка и ОВОС – мащаби и фокус на оценките (включително как се постъпва при липсата на стратегическа оценка).
4. Характеристика на инвестиционното предложение (съгласно чл. 10 от Наредбата за ОС).
5. Характеристика на компонентите на средата (климатични, геоморфоложки и хидро-геоложки; топография).
6. Картен материал, онагледяващ горните типове информация.

III. ПРЕЦЕНКА И АНАЛИЗ НА СТЕПЕНТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЯТА.

7. Елементи на преценката и оценката.
8. Алгоритъм на оценката.

I. ОСНОВНА ИНФОРМАЦИЯ.

1. Политики и законодателство.

1.1 Политики и основни принципи.

Европейският съюз и неговите страни членки са си поставили амбициозните цели да увеличат дела на електроенергията от възобновяеми източници спрямо общата консумация на електроенергия от 14% през 2000 г. до 21% през 2010 и да удвоят дела на възобновяемата енергия от 6% на 12% през този период, в съответствие с Директивата за популяризиране на електроенергията, произведена от възобновяеми енергийни източници на вътрешния пазар на електроенергията (2001/77/ЕС)¹.

През януари 2008 г. Европейската Комисия предложи допълнително да се намалят емисиите от парникови газове най-малко с 20% и да се постигне 20% дял на възобновяемата енергия в консумацията на енергия².

Масштабното и амбициозно развитие на добива на електроенергия от силата на вятъра има централно място за постигане на тези цели. Има общо съгласие относно ползите за околната среда от ветроенегретиката и значителното ѝ развитие е залегнало в политиките и на ЕС и на страните членки. Необходимостта от подобни действия се признава от повечето неправителствени организации.

Горното е в подкрепа и на все по-много доказателства, че промяната в климата ще има огромно въздействие върху местообитанията и дивите животни и растения. Например в една съвременна публикация се предвиждат драматични промени в състава и разпространението на птиците в Европа, както и на птиците в световен мащаб до края на XXI век, дори със средно по степен глобално затопляне от порядъка на 2°C³.

В същото време има доказателства, че неподходящото местоположение на ветроенергийните системи има значително отрицателно въздействие върху биологичното разнообразие. Спирането на загубата на биологичното разнообразие е друг ключов приоритет на ЕС, като през юни 2001 г. правителствата и ЕС се съгласиха да постигнат тази цел до 2010 г. Действията за постигане на тази цел са включени в подробен план за действие, свързан с разработката на Европейската Комисия „Спиране загубата на биоразнообразие до 2010 г. – и след това”⁴. Ключов елемент в тази стратегия е прилагането на Директива за птиците (1979/409/ЕЕС) и Директива за местообитанията (1992/43/ЕЕС)⁵, включително изграждането и управлението на екологичната мрежа от защитени зони Натура 2000. Страните членки трябва да гарантират, че развитието на добива на енергия от силата на вятъра и другите сектори са напълно в съответствие с изискванията на тези две директиви.

Необходимо е да се гарантира, че амбициозните цели на Европа за развитие на ветроенергийната индустрия се постигат, като напълно се съобразяват изискванията за защита на биоразнообразието.

Ветровата енергия играе ключова роля в добива на енергия от възобновяеми източници от гледна точка на целите за предотвратяване на промените в климата и намаляването на CO₂. Ако развитието ѝ се осъществява с грижа за природата, това ще се отрази положително и на биологичното разнообразие, за което промяната на климата бе определена като сериозна заплаха. Ако развитието не се осъществява при съобразяване на нуждите от опазване на дивата природа, то тогава ще има краткосрочни и дългосрочни отрицателни въздействия

¹ Available at http://ec.europa.eu/comm/energy/res/legislation/electricity_en.htm.

² COM(2008) 30 final, available via http://ec.europa.eu/energy/climate_actions/index_en.htm.

³ E.g. Huntley et al. (2006, 2007). [Include weblink to climate atlas summary?]

⁴ COM(2006) 216 final, available via http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/index_en.htm.

⁵ Details about the nature directives including the legal texts can be found at <http://ec.europa.eu/comm/environment/nature.home.htm>

върху биологичното разнообразие в Европейския съюз, както и враждебно отношение към ветроенергийната индустрия.

Тъй като много от уязвимите природни територии в ЕС са обявени за защитени зони от Натура 2000, предложенията за изграждане на ветрогенератори в тези територии или в съседство с тях, могат да предизвикат значителни закъснения, или ако значителните отрицателни въздействия не са напълно отчетени, това може да доведе дори до неодобряване на проекта. Този въпрос е актуален и за защитените видове в цялата им област на разпространение, например китове и делфините в морска среда, където има значителен риск от сериозни въздействия от изграждането на ветрогенератори.

Предизвикателството е да се постигнат целите, свързани с добива на енергия от вятъра по начин, който свежда до минимум значителното отрицателно въздействие върху природата и биологичното разнообразие.

Целта е да са налице гладко протичащи административни процедури, съобразени с необходимостта от избягване на отрицателни въздействия върху биологичното разнообразие. Това трябва да се постигне чрез съществуващите нормативни инструменти за планиране и оценки за въздействие върху околната среда. Вероятните проблематични местоположения трябва да бъдат определени на най-ранен етап, за да се вземе решение дали да се избегнат такива местоположения или да се направят необходимите технологични приспособления по отношение изграждането и експлоатацията на турбините.

Вероятният конфликт между политиката и целите за защита на биоразнообразието от една страна, и предотвратяване на промените в климата и политиката и целите за производство на енергия от друга страна, може да оперира на три различни пространствени нива с различна публична на всяко едно от нивата.

Ниво	Основен природозащитен проблем	Основно производство на енергия	Ключова публика
Европа	Политика, цели и законодателство на ЕС в областта на околната среда	Политика, цели и законодателство на ЕС в областта на енергетиката (включително свързани с възобновяемите енергийни източници)	Европейската Комисия, Правителствата на страните членки
Национално/ регионално	Регионални ограничения, свързани с околната среда (емкост на средата ⁶ , функции на екосистемите, състояние на прилежащите морета, функционална цялост на мрежата Натура 2000; вкл. стратегическа екологична оценка)	Национални, регионални (областни, общински) планове и програми за производство на енергия (включително свързани с възобновяемите енергийни източници)	Създатели на политики на национално ниво, изготвящи стратегически екологични оценки
Инвестиционен проект	ОВОС и ОС за Натура 2000 и други защитени територии	Предаване на индивидуален проект за производствен капацитет	Инвеститор /институции, даващи разрешителни, местни и регулиращи заинтересовани лица

Основният принцип е да се гарантира, че развитието на ветроенергийната индустрия се осъществява по устойчив и балансиран начин. Това може да се постигне от всяка страна членка, чрез прилагане на стратегически подход с пълно съобразяване на

⁶ Способността на средата да поема външни въздействия и натоварвания без да излиза от динамичното си равновесие

местоположението, защитата на природата, конкретните климатични и географски условия и отчитайки алтернативни, икономични възобновяеми енергийни източници. Прилагането на стратегически планове, едновременно с конкретни ОВОС, включително оценки за съвместимост с целите на Натура 2000, трябва да гарантират, че развитието няма да доведе до значителни щети на чувствителните територии от природозащитно значение.

1.2 Приложимо международно природозащитно законодателство.

1.2.1 Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания, дивата флора и фауна – чл. 6 (2), (3) и (4), чл. 7 и чл. 12;

Член 6

(2) Държавите членки трябва да предприемат подходящи стъпки за предотвратяване, в Зоните под специална защита, на влошаване на природните местообитания и на местообитанията на видовете, както и безпокойството на видовете, за които тези зони са обявени, доколкото това безпокойство е значително по отношение целите на настоящата Директива.

(3) Които и да са планове или проекти, които не са непосредствено свързани или не са необходими за управлението на зоната, но които по отделно или във взаимодействие с други планове и проекти е вероятно да окажат значително влияние, се нуждаят от подходяща оценка за последствията от тях в зоната от гледна точка на целите за опазването ѝ. При съблюдаване на резултатите от оценката на последствията и според положенията на член 4, компетентните държавни власти одобряват плана или проекта само тогава, когато установят, че целостта на разглежданата зона няма да бъде увредена и след като са се вслушали, ако е уместно, в мнението на обществеността.

(4) Ако въпреки отрицателната оценка на последствията от плана или проекта и при липса на алтернативни решения, той бъде изпълнен, поради наложителни причини от върховен обществен интерес за обществото, включително и такива от социално и икономическо естество, то тогава държавата-членка трябва да предприеме всички компенсаторни мерки, необходими за осигуряването на защита на общата съгласуваност на "Натура 2000". Тя трябва да информира Комисията за приетите компенсаторни мерки.

Ако в разглежданата зона е представен приоритетен тип природно местообитание и/или приоритетен вид, то могат да се разглеждат единствено съображенията, възникнали във връзка със здравето на хората или обществената безопасност, с полезни последствия от изключителна важност за околната среда според становището на Комисията, с други наложителни причини от първостепенен интерес за обществото.

Член 7

Задължения, възникващи по член 6(2), (3) и (4) на тази Директива заместват всички задължения, възникващи по първото изречение на член 4(4) от Директива 79/409/ЕИО по отношение на територии, обявени съобразно член 4(1) или подобни по член 4(2) от нея, както от датата на прилагане на тази Директива така или от датата на обявяване или признаване от Държавата-членка по Директива 79/409/ЕИО, където по-късната дата е последна.

Член 12

(1) Държавите членки трябва да предприемат необходимите мерки за въвеждане на строга система за защита на споменатите в Приложение IV, буква а) животински видове в техните естествени области на разпространение, забранявайки:

а) всички форми на предумишлено улавяне или убиване на екземпляри от тези видове в природата;

б) предумишлено обезпокояване на тези видове, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, линеене и миграция;

- в) предумишлено унищожаване или вземане на яйца от природата;
- г) всяко увреждане или унищожаване на местата за размножаване или почивка.

(2) За тези видове Държавите членки трябва да забранят притежаване, транспортиране, продажба или размяна и предлагане за продажба, или размяна на взети от природата екземпляри, с изключение на тези, законно придобити преди началото на прилагане на тази Директива.

(3) Забраните според алинея 1, буква а) и б), както и според алинея 2 трябва да се прилагат за всички стадии от живота на животните, за които се отнася този член.

(4) Държавите членки трябва да създадат система за контрол върху неумишленото улавяне и убиване на животинските видове, включени в Приложение IV буква а). Според събраната информация Държавите членки трябва да предприемат такива по-нататъшни мерки за изследване и опазване, които са необходими, за да гарантират, че неумишленото улавяне и убиване няма да имат значително отрицателно въздействие върху въпросните видове.

1.2.2. Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици – чл. 4 (4) и чл. 5.

Член 4

(4) По отношение на защитените зони по горепосочените алинеи 1 и 2, Държавите членки трябва да предприемат подходящи стъпки, за да се предотврати замърсяването или влошаването на местообитанията, или каквито и да е безпокойства, които имат отрицателен ефект върху птиците, дотолкова доколкото те са значителни, имайки предвид целите на този член. Извън тези защитени територии, Държавите членки трябва също да стремят да предотвратяват замърсяване или влошаване на местообитанията.

Член 5

Без да влизат в противоречие с членове 7 и 8, Държавите членки трябва да предприемат необходимите мерки за изграждане на обща система за защита на всички видове птици, посочени в член 1, забранявайки в частност:

- а) предумишленото им убиване или залавяне по какъвто и да е начин;
- б) предумишленото разрушаване или нанасяне на щети на техните гнезда и яйца или местенето на техните гнезда;
- в) взимането на яйца от природните местообитания и съхраняването им дори и ако те са празни;
- г) предумишленото обезпокояване на тези птици особено през периода на размножаване и отглеждане на малките, дотолкова доколкото това обезпокояване е значително, имайки предвид целите на Директивата.
- д) отглеждане на птици от видовете, за които лова и улова са забранени.

1.2.3 Директива 2001/42/ЕС за стратегическата екологична оценка (СЕО) на планове и програми върху околната среда (“SEA Directive”).

Целта на Директивата за СЕО 2001/42/ЕС е да гарантира, че последствията за околната среда, произтичащи от конкретни планове и програми, са определени и оценени в процеса на разработването им, преди те да бъдат одобрени. Обществеността и природозащитните власти са дали мнението си и всички резултати са интегрирани и взети предвид по време на процедурата за планиране.

След одобрението на плана или програмата обществеността е информирана за решението и начина, по който е взето. В случай на очаквани значителни трансгранични въздействия, засегнатите страни-членки и тяхната общественост са информирани и имат възможност да правят коментари, които също са интегрирани в националния процес на вземане на решения.

Доклада по СЕО трябва да определи, опише и оцени:

- Очакваните значителни въздействия на прилагането на плана / програмата, включително:
- Въздействия върху биоразнообразието, почвата, водите, въздуха, климатичните фактори;
- Въздействия върху населението, човешкото здраве, архитектурно и археологическо наследство, ландшафт;
- Приемливи алтернативи, вземайки предвид целите и географския обхват на плана/ програмата.

Алтернативите трябва да включват нулевата алтернатива.

Препоръки за по-нататъшна консултация:

- <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm>

- <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>

- <http://www.cbd.int/impact> for information related to the implementation of the Convention on Biological Biodiversity on this issue.

1.2.4. Директива 85/337/ЕЕС за оценка на въздействието на публични и частни проекти върху околната среда (“EIA Directive”), допълнена през 1997 (97/11/ЕС) и 2003 (2003/35/ЕС).

По смисъла на Директивата по ОВОС 85/337/ЕЕС (допълнена с Директива 97/11/ЕС и 2003/35/ЕС) ОВОС е задължителна за оценката на въздействията върху околната среда на мащабни индивидуални проекти, съответстващи на категориите, описани в Приложение I на Директивата и се прилага също и за категориите описани в приложение 2 на Директивата при специфични условия, където се разглеждат въпроси за чувствителността на определени територии.

1.2.5. Директива за екологичната отговорност.

1.2.6. Конвенция за биологичното разнообразие.

1.2.7. Конвенция за опазване на европейската дива флора и фауна и природните местообитания (Бернска Конвенция).

Доклад T-PVS/Inf(2002) 30 “Вятърните електроцентрали и птиците-ръководство и критерии за оценка на въздействието и избор на места”. В своя препоръка от декември 2003 г. Постоянният комитет на Бернската конвенция отправя ясни и конкретни препоръки към страните членки за извършване на минимум едногодишен базов мониторинг на прелетните птици, както и конкретен формат на обхвата и характера на оценката за въздействие върху околната среда.

Препоръка 109 (2004) и доклада BirdLife International “Вятърни генератори и птици: анализ на ефекта на вятърните паркове върху птиците и ръководство за критериите за ОВОС и избор на местоположение”(T-PVS/Inf(2003)12), както и на доклада на г-н Guy Jarry (T-PVS/Files (2005)8).

Препоръка № 117 (2005) на Постоянния комитет на Бернската конвенция, направена в изпълнение правомощията на Постоянния комитет, визирани в чл. 14 на Конвенцията и на задължения, които всяка договаряща страна поема с подписването на конвенцията (чл. 1, § 2, чл. 3, § 2 и чл. 4).

Препоръка № 130 (2007) на Постоянния комитет на Бернската конвенция, направена в изпълнение правомощията на Постоянния комитет, визирани в чл. 14 на Конвенцията и на задължения, които всяка договаряща страна поема с подписването на конвенцията (чл. 1, § 2, чл. 3, § 2 и чл. 4).

1.2.8. Конвенция за опазването на мигриращите видове диви животни (Бонска конвенция)

- **Споразумение за опазване на афро-евразийските водолюбиви птици (AEWA)** за координирани действия по протежение на миграционните пътища. В сила от 1999г.; обхваща 119 страни и включва 235 вида водолюбиви птици. Подписано от България през 1995 г.; подписано от ЕС през 2005 г.
- **Споразумение за опазване на популациите на европейските прилепи (EUROBATS)**, което цели опазването на всички 45 вида прилепи, открити в Европа. В сила от 1994г. Обхваща 31 страни, включително България.
- **Резолюция 7.5 от IX 2002г. “Вятърните турбини и мигриращите видове”** специално разглежда проблема с предизвикваната от вятърните генератори смъртност върху голяма част от птиците. Резолюция формулира изискванията за изграждането на ветроенергийни паркове, съобразени със спецификата на миграцията на птиците. В тази връзка, съгласно Бонската конвенция следва да се пристъпва към планиране на ветроенергиен парк, единствено след като е проведен задълбочен и адекватен мониторинг на орнитофауната през поне два миграционни сезона, обхващащи пролетна и есенна миграция. Едва след като резултатите от проучването покажат, че отсъства риск от конфликт с прелитащите птици, е допустимо да се осъществяват последващи проучвания по изграждането на ветроенергийния парк.

1.2.9. Конвенция за влажните зони (Рамсарска Конвенция).

1.2.10. Конвенция за международната търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (Вашингтонска Конвенция, CITES).

За морската среда:

- **Споразумение за защита на китоподобните бозайници в Черно море, Средиземно море и прилежащата акватория на Атлантическия океан (ACCOBAMS)** е рамка за сътрудничество за опазване на морското биоразнообразие в Средиземно и Черно море. Неговата основна цел е да намали заплахите и да подобри познанията за китоподобните бозайници в тези морета. Споразумението бе готово за подписване през 1996 г. и влезе в сила през 2001 г.
- **Международната конвенция за контрол върху лова на китове** е подписана през 1946 г., с цел да се осигури подходяща защита за стадата китове и по този начин да направи възможно правилното развитие на китоловната индустрия. Международна Комисия по китоловството е създадена в рамките на тази конвенция.

2. Вероятни отрицателни въздействия на ветрогенераторите върху биологичното разнообразие.

2.1. Очаквани отрицателни въздействия на инвестиционни предложения за ветрогенератори:

2.1.1. Върху птиците:

Според редица проучвания някои птици са особено чувствителни към въздействия от вятърни генератори. В таблицата по-долу са представени някои видове, за които има данни за чувствителността им според характера на отделните въздействия. За тези видове трябва да се прилага особено прецизно принципа на предпазливостта.

Таблица 1: Чувствителни видове птици

Легенда:

XXX = Доказателства за значителен риск или отрицателно въздействие;

XX = Доказателства за риск или отрицателно въздействие;

X = Потенциален риск, препоръчва се да се подлага на оценка;

x = Малък или незначителен риск или въздействие;

o – няма конкретни проучвания; прилага се принципа на предпазливостта;

Вид /група видове	Прил. I на Директива за птиците	Безпокойство/ прогонване	Пряк сблъсък	Барьерен ефект	Промяна в структурата на местообитанията	Предложена буферна зона	Положително въздействие
<i>Gavia stellata</i> (зимуване)	Да	XXX	X				
<i>Gavia arctica</i>	Да	X	X			1 km около местата за гнездене	
<i>Podiceps auritus</i>	Да	X	X			1 km около езера, където видът гнезди.	
Гмурци (<i>Podicipedidae</i>)		X				Не по-малко от 2 km от местата на гнездене	
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Не	x	x	X		Не по-малко от 2 km от местата на гнездене	
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Не ⁷				X	Не по-малко от 2 km от местата на гнездене	
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Да	o	o	o	o	Не по-малко от 2 km от местата на гнездене и ношувка	
<i>Pelecanus crispus</i>	Да	o	o	o	o	Не по-малко от 2 km от местата на гнездене и ношувка	
<i>Ardea cinerea</i>	Не		x	X			
<i>Ciconia nigra</i>	Да			X		Не по-малко от 5 km от местата на гнездене	
<i>Ciconia ciconia</i>	Да		x	X		Не по-малко от 2 km от местата на гнездене и ношувка	
Чапли и щъркели (<i>Ciconiiformes</i>)			X			Не по-малко от 2 km от местата на гнездене	
<i>Cygnus cygnus</i>	Да	X	X			Не по-малко от 2 km от местата на ношувка и хранене	
<i>Anser fabalis</i> (зимуване)	Не	X				0.6 km около места за ношувка и хранене	
<i>Anser albifrons</i> (зимуване)	Не ⁸	XX	X				
<i>Branta ruficollis</i>	Да	o	o	o	o	Не по-малко от 2 km от местата за ношувка и хранене	
Гъски (<i>Anserini</i>)		X		XX		Не по-малко от 2 km от местата на гнездене, ношувка и хранене	
<i>Anas penelope</i> (извън гнездови период)	Не	XX		X			
<i>Aythya ferina</i> (прелети между местата за почивка и хранене през зимата)	Не		x	X			
<i>Aythya fuligula</i> (прелети между местата за почивка и хранене през зимата)	Не		x	X			
<i>Somateria mollissima</i>	Не	X	X	X	X		
<i>Somateria mollissima</i> (миграция, зимуване)	Не	x	x				
<i>Clangula hyemalis</i> (зимуване)	Не	XX	X	X	X		
<i>Melanitta nigra</i> (зимуване)	Не	XX ⁹	X	X	X		

⁷ Изключение за *P. a. desmarestii*.

⁸ Изключение за *A. a. flavirostris*.

⁹ Първоначално избягване, възстановяване в рамките на 3-5 години (Petersen & Fox 2007).

<i>Bucephala clangula</i> (прелети между местата за почивка и хранене през зимата)	Не		x	X			
<i>Патуци (Anatinae)</i>		X	X	X	X		
<i>Mergus serrator</i>	Не						x ¹⁰
<i>Pernis apivorus</i>	Да			X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Milvus migrans</i>	Да	X	X	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Milvus milvus</i>	Да	X	XXX	X		3 km около гнезда, 5 km около места за почивка.	
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Да	XXX	XXX			5 km около гнездата и ловните територии	
<i>Gypaetus barbatus</i>	Да	X	X			Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Gyps fulvus</i>	Да	X	XXX ¹¹	X		Не по-малко от 6 км от местата на гнездене, ловни територии и коридори на придвижване между гнездовите и ловните територии	
<i>Neophron percnopterus</i>	Да	o	o	o		5 km около гнездата и ловните територии	
<i>Circaetus gallicus</i>	Да	X	X	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Circus aeruginosus</i>	Да	x	X	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Circus cyaneus</i>	Да	X	X	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Circus pygargus</i>	Да	X				Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Accipiter gentilis</i>	Не ¹²			X			
<i>Accipiter nisus</i>	Не ¹³			X			
<i>Buteo buteo</i>	Не	X	X	X			
<i>Buteo lagopus</i>	Не	X					
<i>Aquila heliaca</i>	Да	X	X			Не по-малко от 5 км от местата на гнездене и ловни територии	
<i>Aquila chrysaetos</i>	Да	X	XXX			2,5-6 km около гнездови и ловни територии	
<i>Hieraaetus pennatus</i>	Да		X			Не по-малко от 5 км от местата на гнездене	
<i>Hieraaetus fasciatus</i>	Да	X	X			Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Falco naumanni</i>	Да		X			Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Falco tinnunculus</i>	Да	X	XX	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Falco columbarius</i>	Да			X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Falco subbuteo</i>	Не			X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Falco peregrinus</i>	Да	X	X	X		2 km около гнездови и ловни територии	
<i>Грабливи птици (Falconiformes)</i>		X	X	XX		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Tetrao urogallus</i>	Да	X		X	X	Не по-малко от 2 км около токовища	
<i>Phasianus colchicus</i>	Не		X				
<i>Crex crex</i>	Да	X	X			0.85 km около места с пеещи мъжки.	
<i>Grus grus</i>	Да	X	X	X		Не по-малко от 5 км от местата на гнездене	

¹⁰ Индикации за нарастващо привличане към местата около вятърни генератори (Petersen et al. 2006).

¹¹ 63.1% от всички сблъсъци на птици и прилепи в проучване в Навара, Испания, 2000-2002 (13 ветроенергийни паркове, 741 турбини, общо 360 сблъсъка, Lekuona & Ursúa 2007).

¹² Изключение за *A.g. arrigonii*.

¹³ Изключение за *A.n. grantii*.

<i>Dronли (Otidae)</i>	Да	X	X		x	Не по-малко от 5 км от местата на гнездене	
<i>Pluvialis apricaria</i>	Да	XX	X	X			
<i>Vanellus vanellus</i>	Не	XX	X	X			
<i>Calidris maritima</i>	Не	x	X	X			
<i>Calidris alpina</i>	Не ¹⁴	X	X				
<i>Calidris spp.</i>				X			
<i>Limosa limosa</i>	Не	X		X			
<i>Numenius arquata</i>	Не	X		X			
Дъждосвирицоподобни (<i>Charadriiformes</i>)		X		X			
<i>Larus minutus</i>	Да						x ¹⁵
<i>Larus argentatus</i>	Не		X	X			x ¹⁶
<i>Sterna sandvicensis</i>	Да		XX	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Sterna hirundo</i>	Да		XX	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Sterna hirundo / S. paradisea</i>	Да	x				Не по-малко от 2 км от местата на гнездене / почивка	
<i>Sterna albifrons</i>	Да		XX	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
Чайки и рибарки			X	X		Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
Гълъби и гургулицы (<i>Columbidae</i>)			x	X			
<i>Cuculus canorus</i>	Не		x				
<i>Bubo bubo</i>	Да		x			Не по-малко от 2 км от местата на гнездене и ловни територии	
<i>Asio otus</i>	Не		x				
<i>Strigiformes</i>			X			Не по-малко от 2 км от местата на гнездене	
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Да	X	X			1-2.5 km около места с пещи мъжки.	
<i>Apus apus</i>	Не		x				
<i>Upupa epops</i>	Не		x				
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Не						x ¹⁷
<i>Pyrhhorcorax pyrrhhorcorax</i>	Да	x	x			1 km около гнездовища	
<i>Sturnus vulgaris</i> (извън гнездови период)	Не	XX		X			
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Не						x ¹⁸
Врабчоподобни (няколко вида)			X ¹⁹	X ²⁰			

2.1.1.1 Безпокойство, водещо до изместване на животните или изоставяне на подходящи местообитания („прогонване”);

Строежът на вятърни турбини в близост до местата за почивка, хранене и гнездене на птиците причинява безпокойство на популациите в тези райони. В резултат от „прогонването” на животните се получава ефективна загуба на местообитанията за тях.

¹⁴ Изключение за *C. a. schinzii*.

¹⁵ Индикации за нарастващо привличане към местата около вятърни генератори (Petersen et al. 2006).

¹⁶ Индикации за нарастващо привличане към местата около вятърни генератори (Petersen et al. 2006).

¹⁷ Индикации за нарастващо привличане към местата около вятърни генератори, вероятно поради промяната на местообитанията около проучваните турбини в благоприятна посока (Hötter et al. 2005, 2006).

¹⁸ Индикации за нарастващо привличане към местата около вятърни генератори, вероятно поради промяната на местообитанията около проучваните турбини в благоприятна посока (Hötter et al. 2005, 2006).

¹⁹ Особено нощните мигранти (e.g. Langston & Pullan 2003).

²⁰ Изключение за обикновения скорец и врановите птици (Hötter et al. 2005, 2006).

Това преодолага отрицателно въздействие, както по време на строителството, така и по време на експлоатацията, и е свързано с пряко **визуално въздействие, шум, вибрации и електромагнитни излъчвания** от ветровите генератори, както и дейностите, свързани с поддръжката им, включително движението на автомобили, плавателни съдове (за морска среда) и хеликоптери.

Да се има предвид обстоятелството, че извън гнездовия период водолюбиви птици като поен лебед, гъски, патици и др. избягват да ползват териториите за хранене и почивка (макар и в подходящи местообитания - напр. житни култури) в радиус до 800 м²¹ от вятърни турбини²². При увеличаване броя на турбините се получава значителна загуба на местообитания на принципа на кумулативния ефект. Също така е доказано, че гъските не ползват териториите между вятърни турбини, разположени в клъстър (мозайки), независимо дали са подредени в редове или разпръснати²³. Степента на този тип негативно въздействие може да се увеличи от липсата на подходящи или достатъчно добри местообитания за вида на други места в околността. Гнездящи водолюбиви птици не ползват местообитанията в радиус до 300 м от вятърни генератори²⁴. В повечето случаи обаче няма целенасочени проучвания за въздействието на този фактор върху гнездящите птици. В крайбрежните зони посоченото по-горе въздействие е по-силно изразено²⁵. Доказано е, че безпокойството от ветрогенератори води до намаляване на гнездовия успех, както и до изоставяне на гнездовите находища²⁶ за някои грабливи птици, като морския орел. Не са налице достатъчно проучвания, на базата на които да се твърди, че по-малко на брой, но по-високи и по-мощни ветрогенератори са с по-малък риск за птиците.

Шумът и движението причиняват безпокойство на местните гнездящи птици, както и тези, ползващи територията за хранене. Последствията са повишаване на смъртността, намаляване на гнездовия успех, и от там промени в числеността и структурата на популациите. Поради постоянния шум и движение на ветрогенераторите, птиците избягват да населяват околностите им²⁷.

Безпокойството нараства и от факта, че има засилено човешко присъствие около турбините, по изградените заради поддръжката им пътища, особено в места, където достъпът на хора преди това е бил ограничен.

ПРЕПОРЪКИ:

- **Относно прогонване на видове.**

*При определянето на **пригодността** на една площадка за изграждане на вятърен парк трябва да се разгледат всички аспекти на опазването на птиците, като се обърне внимание на специфичната чувствителност на отделните видове птици (или групи видове) и на наличието на особено чувствителни видове (виж таблица 1). **За целта информацията за срещащите се в района видове трябва да е максимално пълна и актуална.***

*Като източник на информация се вземат предвид данните от стандартните формуляри на защитените зони и наличната **Натура 2000** база данни. Както литературни източници се препоръчва използването на “Атлас на гнездящите видове птици в България”, книга 10 на БДЗП, “Орнитологично важни места в България и **Натура 2000**”, книга 11 на БДЗП, **Резултати от Среднозимното преброяване на водолюбивите птици в България за периода 1997 – 2001 година**, книга 3 на БДЗП, публикации за съответните райони и за съответните видове²⁸ и др.).*

²¹ От 500 м при другите водолюбиви птици; 600 м при голямата белочела гъска; 800 м при патици;

²² Winkelman, 1989, 1992a; Kruckenberg, Jaene, 1999; Percival 2003; Drewitt and Langston, 2006; Pearce-Higgins et al. in prep

²³ Larsen, Madsen, 2000

²⁴ Percival 2003

²⁵ Keil, 2005

²⁶ Follestad et al. (2007).

²⁷ BirdLife International 2003, Kingsley & Whittam 2001, Percival 2003, Ruggie et al 2003, Thomas 1999, Tingley 2003

²⁸ Kingsley & Whittam 2001

*Избиране на **подходящо място** за строеж на нова вятърна електроцентрала е от изключително значение, тъй като паркът евентуално ще причини прогонване на някои видове птици от дадената площадка. От друга страна правилно избраната площадка може за минимизира риска от сблъскване за птиците. **Ето защо е важно да се предлагат алтернативни местоположения за потенциално опасните вятърни паркове.***

• **Относно безпокойство, причинено от присъствието на хора и техника, шум, вибрации, електромагнитни излъчвания**

Решаващият фактор в случая за нивото на конфликта е чувствителността на птиците към въздействието на вятърните турбини.

Затова за чувствителните видове се налага минимално буферно отстояние от стояние от гнездовища, ловни територии, места за хранене или почивка. Препоръчителните минимални отстояния са представени в таблица 1.

Смъртност от преки сблъсъци с ветрогенератори, включително и съпътстващите ги електропреносни мрежи.

Данни за смъртност на птици от директен сблъсък с ветрогенератори са представени в различни държави, за гнездящи, мигриращи и зимуващи птици. Най-висока смъртност е установена при грабливите птици (независимо от вида), щъркелите и пеликаните, но също така и при редица пойни видове.

Всички проучвания досега подценяват значително броя на жертвите от такива сблъсъци, защото основно се базират на точния брой намерени мъртви птици, но както самите методики обясняват, много малка част от убитите птици биват намирани на практика, основно поради факта, че трупове биват отнасяни от хищници и скитащи кучета, както и поради факта че някои от ранените птици умират дори на 2 км след сблъсък с турбините²⁹. Все пак е оценено, че в рискови паркове до 125³⁰ птици годишно загиват от сблъсък с ветрогенератори³¹. Количеството на убитите птици зависи от броя и поведението на птиците, местоположението и дизайна на ветрогенераторите в съчетание с физичните и климатичните условия. ***При оценката на риска от смъртоносен сблъсък за птиците, трябва да се вземат предвид не само турбините, а и структурите, свързани с тях - надземните електропроводи, мачти за измерване на вятъра и др.***

Фактори, влияещи на риска от пряк сблъсък с ветрогенераторите и електропреносната мрежа и смъртност:

При изследване нивото на риска от сблъсък на птици с вятърни генератори са установени няколко фактора:

1) Видов състав и количество на прелитащите видове.

Има видове, за които рискът е по-висок, тъй като тези птици не са чувствителни към звуковото или визуалното въздействие на вятърните генератори и могат да прелетят направо между роторите. Рискът от сблъскване с витлата нараства и в условията на плътните миграционни ята, както и за младите, току що научили се да летят индивиди на едрите птици (напр. щъркелите, лешоядите, орлите), но също и на по-дребни птици (напр. соколи).

Доказана е висока смъртност на птици от сблъсък с ветрогенератори, на места където се концентрират големи количества птици, особено мигриращи птици, грабливи птици или други редици се птици, напр. Проходът Алтамонт в Калифорния, САЩ, Тарифа и Навара в Испания. В тези два случая са установени голем количества убити от генераторите скални орли, респективно белоглави лешояди.

За някои видове птици, особено едрите, дълго живеещи видове с ниска репродуктивност и дълъг период на достигане на полова зрялост (орли, лешояди), дори единични случаи на смъртност могат да доведат до значителни отрицателни въздействия върху

²⁹ von Heijnis 1980

³⁰ Убити птици от 1 турбина годишно в Испания: 4 (Алайз, Испания), 8 (Гуеринда, Испания), 26 (Иско, Испания), 64 (Ел Пердон, Испания),

³¹ BirdLife International, 2003; SEO/BirdLife, 1995; BioSystems Analysis Inc. 1990, Orloff & Flannery 1992 и др.

числеността и структурата (възрастова, полова) на популациите им, особено ако вече са малочислени.

2) Честота на прелитане на птиците над площадката.

Това е характеристика, която увеличава риска от сблъсък, когато са налице редовни прелети по време на миграция (всяка есен или всяка пролет), наличие на възходящи въздушни течения (термали) за набиране на височина, редовни зимовища, ежедневни хранителни миграции или постоянни ловни територии/места за хранене. От тази гледна точка не е желателно вятърните паркове да се разполагат в зони, през които минават установени миграционни трасета или такива, които са разположени между районите на хранене и на гнездене или почивка на птиците.

3) Височина на полета.

Птиците прелитат или под или над роторите на турбините или направо през тях, като в някои случаи променят височината на полета си в района на вятърните централи.

Проблеми могат да възникнат при птици, които летят продължително време на височината на роторите, като например някои грабливи птици или при такива, които винаги преминават през зоната на роторите, летейки по постоянен маршрут от районите на хранене до местата на гнездене. Местните видове птици, хранещите се и ношуващите в района птици, както и тези набиращи височина или прелитащи между местата за хранене и местата за почивка/гнездене обикновено летят ниско и попадат в зоната на риска от пряк сблъсък. Другите потенциални причини са, че от една страна тези грабливи птици намират по-добра хранителна база в откритите пространства на вятърните паркове, особено при тези в селскостопански райони, а от друга страна грабливите птици използват съоръженията на носещите стълбове като кацала за наблюдение по време на лов (когато носещите стълбове са решетъчни).

Летящите бързо и вълнообразно (надолу-нагоре) мигриращи пойни птици, са особено заплашени при насрещен вятър или при бурно време, тъй като тогава те летят на по-малки височини. Реещите се птици (щъркели, пеликани и грабливи птици), които ползват за придвижване въздушните течения и по тази причина са слабо маневрени, са постоянно изложени на висок риск от сблъсък.

Рискът от сблъсък с ветрогенератори е най-голям при излитане на мигриращите птици от земята, където са ношували или кацнали за почивка или при кацане; местата за почивка по време на миграция могат да привлекат повече птици в зоната на турбините, когато птиците набират височина или достигат сушата, след като се летели над воден басейн. Това се отнася с още по-голяма сила за видове, които периодично набират и губят височина, като напр. лебедите.

4) Наличие на хранителна база.

Една от важните характеристики е наличието в района на площадката на вятърния парк на хранителна база за птиците, която да предизвиква техни струпвания.

Откритите пространства (пасища, ливади, угари) около вятърните турбини, улесняват грабливите птици в намирането на дребни бозайници, които са тяхна основна храна. Използването на незастроените части от площадките на вятърните паркове за земеделски нужди също може да стане предпоставка за повишаване на риска.

5) Поведение на птиците.

Установено е, че увеличаване на сблъсъците с турбини се наблюдава в резултат на паническа реакция, когато птиците са обезпокоени, когато се натъкнат на жици или следствие на лоши метеорологични условия (von Heijnis 1980).

Една от ситуацията с най-висок риск от сблъскване на птици в роторите на вятърните генератори е при миграционните прелети, когато птиците летят в гъсти ята – т. нар. ефект на препречване. Това води до изменения в поведението на птиците, като маневри за

обхождане на парка или прелитане над него, до спонтанно разпадане на ятото. В тези случаи се стига до значителен преразход на енергия от птиците, поради увеличаването височината на полета и/или многокилометровото заобикаляне.

6) Метеорологични условия.

Скоростта на вятъра и неговата посока, температурата на въздуха и влажността, продължителността на деня в съчетание с височината на генераторите, разстоянието между тях, топографията на местността, както и възраст, поведение и фаза на развитие на видовете, влияят върху риска от сблъсък.

Рискът от сблъсък с ветрогенератори е най-голям при лоши условия за летене, като например силни ветрове, които не позволяват на птиците да маневрират, или при дъжд или мъгла³², както и в тъмни нощи, когато видимостта е ограничена. В такива условия птиците летят на значително по-малка височина от обикновено. Все пак при реещи се птици е установено, че при тихо време, вероятността от сблъсък не намалява.

Добрата видимост на турбините като правило намалява риска, респективно влошаването ѝ го увеличава.

Осветяването на турбините нощно време или при влошени метеорологични условия може обаче да също да увеличи риска. Рискът от сблъсък с ветрогенератори е най-голям при ветрогенератори снабдени със светлини, особено в лоши метеорологични условия, тъй като привличат птиците. Птиците се ориентират най-вече към бяла или червена светлина. Зелената или синята светлини не ги привличат толкова силно.

7) Топография.

Релефът и топографията на района имат важна роля при определяне на риска от сблъсък на птици с ветрогенератори. **Рискът е най-голям** по ръбовете на плата и в близост до влажни зони (Хоткер и колектив, 2006), вкл. морските крайбрежия, планинските проходи и билните части на хълмовете, които са предпочитано място за преминаване на реещите се птици (Howell & DiDonato, 1991).

Установено е, че рискът от сблъсък намалява значително при разположение на ветрогенератори **в индустриални зони или по периферията им**. Такива зони обикновено се избягват от видовете, подложени принципно на висок риск от сблъсък.

8) Брой на турбините

Нарастването на броя на турбините в даден район е съпроводено с увеличаване на риска от сблъсъци.

9) Начин на подреждане на турбините (в редица или в блок)

Този фактор може както да намалява, така и да увеличава риска.

Множество проучвания показват, че подреждането на вятърните турбини в една редица напречно на основното направление на полета на птиците, се характеризира със силен бариерен ефект и значително увеличава риска от сблъсъци, отколкото ако те са подредени успоредно на направлението на полета.

Подреждането на турбините в блок създава по-висок риск за птиците за територията на самата площадка и минимален за околностите ѝ сравнено с конфигурация - подреждане в една линия. В този случай за минимизиране на риска е желателно между подредените в блок турбини, да се оставят свободни коридори, по които птиците да могат да прелетят. Минимално допустимото разстояние между турбините (независимо дали са на един инвеститор или не) в един ред е 600 м, между редовете – 1000 м.

10) Ъглова скорост.

Турбините с високи честоти на въртене са по-рискови в сравнение с турбини, при които ъгловата скорост е по-ниска.

³² Гъските летят от местата за нощуване към местата за хранене дори в мъгливо време

11) Размери на витлата.

Увеличаването дължината на турбинните витла (перки), увеличава риска от сблъсъци, тъй като в този случай от една страна нараства зоната на потенциален сблъсък, а от друга нараства периферната скорост на витлата и птиците по-трудно ги избягват. **Рискът от сблъсък с ветрогенератори е най-голям при роторите на турбините и по-малък при носещите стълбове (Winkelman 1992b).** Смъртността се причинява, както от сблъсък с роторните перки, така и следствие от завихрянето след ротора, което изблъсква птиците към земята.

12) Конструкция на мачтите.

Решетестите мачти могат са бъдат използвани от птиците за кацане и по тази причина носят многократно по-висок риск от затворените. При последните птиците могат да кацнат само върху гондолата.

Оценката на степента на въздействие върху миграцията силно се затруднява от факта, че миграционния прелет не може да се опише като хомогенен процес, с ясни пространствени и времеви граници. Характеристиките му много се различават в отделните региони, през различните години, както и по участващите в него видове птици, а не на последно място влияние могат да окажат и местните метеорологични условия.

В случай, че липсва достатъчно информация за гореспоменатите фактори, се използва принципа на предпазливостта и/или принципа на най-лошия сценарий.

Освен това миграционните коридори трябва да се разглеждат като полоси, в които птиците прелитат с най-голяма вероятност и редовно, а не като индивидуални трасета (линии, пътеки), които е задължително да преминават през едни и същи точки. В този смисъл оценката на риска на базата на преминаване на птиците през една фиксирана географска точка (напр. точното местоположение на един ветрогенератор) няма практическо приложение.

2.1.1.2 Барьерен ефект (препятствие по пътя на птиците).

Ветроенергийните паркове се явяват като **барьера** за мигриращите и не гнездящите птици. Грабливите птици по принцип в ниска степен избягват ветрогенераторите.

Птиците се стараят да избегнат ветрови генератори, разположени групово, като се опитват да ги заобикалят вместо да минават между тях.

При разстояние на преминаване по-малко от 100 м птиците не могат да ги избегнат дори да се опитват и в 75% от случаите се сблъскват с тях (Winkelman 1992b).

Изместването на траекторията на движение на птиците е свързано с повишаване разхода им на енергия, и в някои случаи – **загуба на ориентация** (насочване към неподходящи места), което намалява възможностите за оцеляването им, особено на далечни мигранти³³. При увеличаване броя на турбините се получава значителна по мащабите си бариера на пътя на прелетите на птиците и невъзможността им да ги избегнат. В тези случаи птиците летят между турбините, където съществува висок риск от смъртност.

2.1.1.3. Промяна в структурата и характера на местообитанията (загуба и фрагментация на местообитания).

- **Загуба на местообитания** за хранене, гнездене и почивка, причинени от пряко унищожаване на тревни или горски хабитати:

Степента на въздействие, свързана с промени, водещи до загуба или нарушаване на местообитанията от изграждане на ветрогенератори и прилежащата им инфраструктура, зависи от мащабите на отделния проект.

³³ Големи ята от мигриращи птици избягват да пресичат линии от вятърни генератори. По тази причина се разпръскват на по-малки групи. В близост до перките се оказват дезориентирани птици, които не са способни да следват първоначалната посока на движението си и се сблъскват с турбините. Промяната на полета изисква изразходването на по-голямо количество енергия от индивиди, принудени да летят настрани, далеч от нормалния си курс, за да избягнат турбините или да се вдигнат на по-голяма височина, за да преминат над турбините (Lekuona, 2001)

Въпреки това кумулативната загуба или нарушаване на чувствителни местообитания може да е значителна и да наруши екологичните процеси. Например хидрологичните процеси на влажните зони и мочурищата или геоморфоложките процеси в морска среда.

Постоянните местообитания (места за гнездене и за хранене) на птиците следва да бъдат различавани от местата, където се появяват само периодично (места за временен отдих, линеене, хранене, нощувка).

Все пак трябва да се отчита, че някои места за отдих, линеене или нощувка, са ключови за оцеляването на птиците, особено по време на прелет, макар че се използват в относително кратък период от време през годината или не всяка година. Те са така наречените „убежища“, които следва да бъдат опазвани.

Информация за Класификация на местообитанията на птиците в България, отнесена към класификацията по Директивата за птиците може да бъде взета от книга 11 на БДЗП “Орнитологично важни места в България”, стр. 499.

- Фрагментация на местообитанията на птици се предизвиква от изграждане на фундаментите и инфраструктурата, рудерализация, настаняване на инвазивни видове в местообитанията поради промяната на начина на трайно и реално ползване на земята. Фрагментацията на местообитанията, включително гори, храстови съобщества, ливади и пасища, както и морската среда, може да има вредно въздействие върху структурата и динамиката на популациите при много видове и групи от видове.

Изграждането на вятърен парк върху определена площадка е свързано с изменение на съществуващите върху нея хабитати. Степента на промените е пряко свързана с обема на строителните работи – премахването на храстова растителност, поява на угари, строителство на пътища и на други открити площадки, повишеното човешко присъствие в етапите на строителство и експлоатация на вятърния парк.

На сушата изграждането на ветрогенераторни паркове и необходимата им инфраструктура (включително пътища за достъп, електропреносни мрежи, фундаменти на турбините) е свързано с пряка загуба и с фрагментация на местообитания. Строителството във влажни зони или мочурища нарушава хидрологичния режим на значително по-големи територии.

2.1.1.4. Трансформация на местообитанията за птици.

Изграждането на ВГ предизвиква промени във физичните и биологичните характеристики на местообитанията за птици – осветеност, почвена повърхност, растителност, в броя и числеността на видове от хранителния спектър за птици (напр. концентрирането на насекоми около ветрогенераторите, привлича врабчоподобните птици в близост до генераторите). Полесното намиране на гризачи като плячка в района на ветрогенераторите (отколкото преди изграждането им), привлича също грабливите птици, което увеличава риска от смъртност при тях, поради сблъсък с турбините³⁴.

Съгласно чл. 32, ал. 2 от ЗБР, въздействието върху природните местообитания и местообитанията на видове, включително птици трябва да се прецени като процент на загубена (увредената или унищожена) площ от даденото местообитание спрямо площта му в зоната и в цялата мрежа от защитени зони, както за времето на строителство, така и за времето на експлоатацията. Отчита се както пряката, така и пасивната загуба на местообитания в резултат на отчитането и на кумулативния ефект.

Когато защитената зона е в териториалния обхват на две и повече РИОСВ, е препоръчително да се направи консултация с тях, с оглед отчитане на увреждането на същите местообитания от други ППП и ИП в зоната и оценка на природозащитното им състояние.

³⁴ E.g. Thelanders et al. (2003), Johnson et al. (2007).

2.1.1.5. Необходимост от специализирани проучвания

За преценката за вероятната степен на отрицателно въздействие се изискват конкретни прагови критерии, с които изрично да е задължително извършването на ОВОС, респ. ОС.

Препоръчва се след внимателен анализ на посочените по-горе възможни негативни въздействия, в случай на наличие на **поне едно от тях**, да се пристъпва към извършване на оценка за съвместимост и прилагане на **принципа за предпазливостта**.

По отношение на птиците, като минимално представителни се приемат проучвания с повторемост най-малко 3 години (три гнездови сезона, три сезона на зимуване, три сезона на пролетна и три сезона на есенна миграция по стандартно определена методика.

Едногодишния период на проучване в слабо проучени територии може да даде представа за потенциалната стойност на територията, но не за целите на анализ на въздействията.

Видов състав и количество на прелитащите видове:

- Видове с особена важност (застрашени, мигриращи);
- Видове с повишен риск от сблъсък (чувствителни видове) (виж таблица 1);
- Максимална годишна численост за всеки един вид през всеки от сезоните, в които се среща (пролетна, есенна миграция, зимуване, гнездене) за всяка една от годините в периода на проучване (годишна динамика на популациите).

Статус на пребиваване и сезонна динамика:

- Гнездене;
- Миграция;
- Зимуване;
- Скитане / линейно;

Поведение на птиците (за всеки вид от интерес):

- Денонощна активност (нощни/дневни видове);
- Гнездови и ловни територии и коридори на придвижване между тях;
- Места за нощувка и хранене и коридори на придвижване между тях; хранителна база;
- Височина на прелитане и посоки на полета и връзка с метеорологичните условия и топографията;
- Честота на прелитане над площадката (района) и честота на кацане;
- Места за набиране на височина;
- Места за кацане при екстремни условия;
- Други специфични фактори.

Информацията е необходимо да бъде достатъчно детайлна, за да позволи оценката на типовете отрицателни въздействия, описани по-горе.

Изискването за специални орнитологични проучвания произтича от **Препоръка № 117 (2005)** на Постоянния комитет на Бернската конвенция, направена в изпълнение правомощията на Постоянния комитет, визирани в чл. 14 на Конвенцията и на задължения, които всяка договаряща страна поема с подписването на конвенцията (чл. 1, § 2, чл. 3, § 2 и чл. 4, както и **Препоръка 109 (2004)** и **доклада BirdLife Internationale “Вятърни генератори и птици: анализ на ефекта на вятърните паркове върху птиците и ръководство за критериите за ОВОС и избор на местоположение”(T-PVS/Inf(2003)12)**, както и на **доклада на г-н Guy Jarry (T-PVS/Files (2005)8)**. ;

2.1.2. Въздействия върху природни местообитания

- **пряко** унищожаване на тревни местообитания;
- **пряко трайно** унищожаване на горски хабитати;
- **фрагментация** на местообитания;
- **трансформация на местообитания;**
- **рудерализация** и настаняване на **инвазивни** видове;

- затруднено **възпроизводство** на сложния почвен и растителен естествен комплекс след прилагане на обичайните методи на рекултивация др.

Таблица 2: Задължителни за оценяване елементи на инвестиционното предложение и тяхна връзка с очакваните въздействия върху природни местообитания .

Задължителни за оценка елементи на проект за вятърни генератори	Потенциални въздействия, които следва да се оценят	Етап на настъпване на въздействията
(А) Постамент на стълбовете	<ul style="list-style-type: none"> • Трайно пряко унищожаване или увреждане на местообитания; • Временно прогонване на видове (шум, светлина, човешко присъствие); • Постоянно прогонване на видове (човешко присъствие, урбанизирани структури); • Смъртност на индивиди (растения, бавно подвижни и неактивни животни); 	Етап на строителство – булет 1, 2 и 4 Етап експлоатация - булет 3
(Б) Строителна площадка – включва периметър с площ от минимум 600 м ² около постамент, допълнителни площи предвидени за временно депониране на земни маси, движение и престой при строителството на строителната техника	Като (А)	Като (А)
(В) Технологичен достъп до инвестиционното предложение и за изграждане на инфраструктурата за свързване с преносната мрежа - пътища	Като (А)	Като (А)
(Г) Инфраструктура за провеждане на електричеството – просеки, стълбове	Като (А)	Като (А)

2.1.3. Въздействия върху видове растения и животни без птици, предмет на опазване и техните местообитания.

Таблица 3: Основни отрицателни въздействия върху видове, предмет на опазване в защитени зони

Вид въздействие	Засегнати видове и местообитания	Обхват на въздействието (в рамките на зоната, извън зоната)	Трайност Периодичност	Възможни мерки за намаляване на въздействието	Възможни комбинирани въздействия – елементи на проекта и други проекти	Възможни кумулативни въздействия – елементи на проекта и други проекти
Смъртност на индивиди от сблъсък с перките	Всички видове прилепи, насекоми	1. В рамките на индивидуалните/ловните територии на видовете, което може да включва и територии съседни на защитените зони. 2. По миграционните пътища в и извън зоните.	1. Постоянно и дълготрайно, в рамките на индивидуалните/ловните територии. 2. По миграционните пътища зависи от характера и постоянството (в маршрутите и интензивността) на миграционния поток – може с години да няма сериозни инциденти след което да се прояви силно.	При турбините с хоризонтална ос липсват ефективни мерки за значително намаляване. Възможно намаляване при турбини с вертикална ос и замената на голям ротор с по-малък.	Засилено въздействие върху местата за хранене и гнездене (елементи от защитената зона)	Други ветрогенераторни проекти. Летища.
Смъртност на животински индивиди при строителството /унищожаване на растителни индивиди	Всички растителни видове, всички влечуги и земноводни, лалугер, мишевиден сънливец, добруджански хомяк	В зоната в рамките на площите, в които се извършва строителна дейност и съседни площи в рамките на индивидуалните територии на видовете.	По време на строителството.	Временно преместване на индивидите – приложимо само за не колониални и лесни за откриване в активния период видове – земноводни, костенурки	Засилено въздействие в периоди на неактивност на засегнатите видове	Постаментите на стълбовете, строителната площадка, строителни дейности за технологичен достъп и преносна инфраструктура. Всички други проекти свързани със строителство.
Пряко унищожаване на местообитания на животински видове.	Всички растителни и животински видове	В зоната в рамките на площите в които се извършва строителна дейност	1. Временно по време на строителството в рамките на всички територии със строителни дейности 2. Трайно в рамките на всички застроени площи - основи на стълбовете, сгради, пътища, просеки и т.н. – т.е всички площи с трайно изменена характер-	Намаляване на площите, включени в строителната площадка. Липса на ограждане или друг вид ограничаване на достъпа до застрое-		Постаментите на стълбовете, строителната площадка, строителни дейности за технологичен достъп и преносна инфраструктура. Всички други проекти свързани със строителство.

			ристика спрямо първоначалното (основно) състояние	ните площи.		
Временно прогонване на видове при строителство	Бозайници – мечка, вълк, рис, видра, степен пор, пъстър пор и др.	В зоната.	Интензивно, временно, недълготрайно.	Намаляване на времето за строителство.	Комбинирано въздействие на човешкото присъствие, шум, светлина, движение на техниката	Постаментите на стълбовете, строителната площадка, строителни дейности за технологичен достъп и преносна инфраструктура. Всички други проекти свързани със строителство.
Постоянно прогонване на видове (човешко присъствие, шум, урбанизирани структури)	Бозайници – мечка, вълк, рис, видра, степен пор, пъстър пор и др.	В зоната. Биокоридори извън зоните. Периметър на въздействие според поведенческите реакции на вида.	Постоянно. Дълготрайно.	Няма.	Комбинирано въздействие на човешкото присъствие, шум, урбанизирана структура.	Постаментите на стълбовете, строителната площадка, строителни дейности за технологичен достъп и преносна инфраструктура. Всички други проекти свързани със строителство.

Забележка: За прилепи може да се ползва наръчника *“Методика за изготвяне на ОВОС и ОС” на НППМ към БАН*

2.2. Времева рамка.

Ветроенергийните паркове са съоръжения с дългосрочно действие и констатираните въздействия върху местообитанията и върху видовете следва да бъдат определени като дълготрайни, което предопределя тяхната относителна необратимост по отношение възстановяване на параметрите на екосистемата и популациите в референтните параметри.

2.3. Природозащитно състояние на засяганите местообитания и видове, благоприятно или не (БПС) по смисъла на §1, т. 1 и т. 2 от ДР на ЗБР.

В изготвеното “Ръководство за определяне на благоприятно природозащитно състояние за типове природни местообитания и видове по НАТУРА 2000 в България” са публикувани Таблици за определяне на природозащитното състояние на природните местообитания и видовете по Натура 2000 в България, включени в Директивата за местообитанията на Европейския съюз.

Критериите за благоприятно състояние са свързани с трите основни точки, които трябва да бъдат съобразени с Директивата за местообитанията с цел да се осигури благоприятно природозащитно състояние на природните местообитания и на видовете. За всеки един критерий е избран специфичен списък от параметри, които имат за цел да опишат природозащитното състояние чрез посочване на праговите стойности, за които даден вид или тип местообитание могат да бъдат класифицирани като имащи а) благоприятно, б) неблагоприятно (незадоволително), в) неблагоприятно (лошо), или г)неизвестно (липса на данни) природозащитно състояние.

В матрицата за всеки параметър са посочени прагови стойности, които трябва да бъдат удовлетворени, за да може да бъде определено като благоприятно природозащитно състояние на даден тип местообитание или вид спрямо конкретен параметър на ниво зона.

Матриците за БПС са придружени от кратки описания на местообитанията и видове, както и от описание на метода, по който да се извърши оценка на типа местообитание в дадена зона.

Критерии за типове местообитания:

- *Площ на местообитанието в зоната;*
- *Структура и функции (включително типични видове);*
- *Бъдещи възможности (включително заплахи и дейности);*

Критерии за видове:

- *Популацията в зоната – освен задължителния параметър размер на популацията (възрастни индивиди, двойки, брой находища и др.), за добре проучени видове могат да се включват и параметри, описващи структурата и жизнеността на популацията;*
- *Площ на местообитанието на вида в зоната - критерий пряко свързан с разпространението и популацията на вида. Местообитанието може да бъде само периодично използвано от вида, той да има силно флукуиращи популации или понастоящем може да е изчезнал от иначе подходящи за него местообитания – във всички случаи площта на местообитанията се отчита на основата на подходящите за вида местообитания. В редица случаи площта на ключови за вида местообитания, които има специфична функционална роля за жизнената дейност на вида и са с по-малка площ от общите му местообитания са дадени отделно. Последният тип параметри са гранични с критерия за структура и функции на местообитанията, но доколкото се отчитат чрез площ или дължина са оставени в критерия площ;*
- *Местообитание на вида (структура и функции);*
- *Бъдещи възможности (включително заплахи и дейности).*

При преценката за степента на въздействие на инвестиционни предложения за изграждане на ветрогенераторни паркове е необходимо да се определя природозащитното състояние на местообитанията за птици и да се интерпретират данните, посочени в стандартните формуляри за зоните, кореспондиращи с критериите за БПС на тези местообитания и наличната научна информация за разпространение, численост, плътност на популациите на птици и пр.

Въпреки, че се разглеждат случай по случай, общия подход който е препоръчително да се следва е че, площта на кумулативно увредените популации и местообитания за всеки вид и поотделно и за всеки тип местообитание, от този и от други проекти, не следва да надхвърля 1 % от размера им в цялата защитена зона.

Изисквания към оценката за въздействия за различните видове природни местообитания, растения и животни

1. Природни местообитания.

Всички природни местообитания, попадащи в рамките на постаментите на стълбовете, строителната площадка, строителни дейности за технологичен достъп и преносна инфраструктура, следва да се считат за вероятно увредени. Установяването на площта на местообитанията се препоръчва да бъде извършено чрез подробно обследване (картиране), представено в доклада за специфична оценка и извършено в рамките на вегетационния период. При липса на други по-добри данни за референтна се приема площта на местообитанието в зоната според актуалната НАТУРА 2000 база данни. При липса на други по-добри данни за референтна за землището се приема площта на ливадите и пасищата в землището, включени в НАТУРА 2000.

2. Растителни видове.

Всички индивиди и техните местообитания, попадащи в границите на постаментите на стълбовете, строителната площадка, строителни дейности за технологичен достъп и преносна инфраструктура, следва да се считат за вероятно увредени. Установяване на наличието/отсъствието на такива видове се препоръчва да бъде извършено чрез подробно обследване представено в доклада за специфична оценка и извършено в рамките на вегетационния период. Референтната стойност за популация и площ на нейните местообитания зависи от биологията на вида (широко разпространен, равномерно разпространение, групово разпространение и т.н.).

3. Видове птици – разгледано в раздел 2.1.

4. Прилепи.

Смъртност на индивиди от съблъсък с перките (с изключение на турбини съставени от малки ротори с вертикална ос) е винаги потенциално висока в райони с концентрация на прилепи, вкл. в териториите за хранене и миграционните пътища. Установяване на наличието/отсъствието на такива видове се препоръчва да бъде извършено чрез подробно обследване представено в доклада за специфична оценка.

Пряко унищожаване на местообитания. Отчита се единствено по отношение на двата вида горски прилепи *Myotis beschteinii* и *Barbastella barbastellus*.

Препоръчва се използването на Методика за изготвяне на оценка на въздействието върху околната среда и оценка за двместимостта, Наръчник за възложители и експерти в областта на околната среда.

5. Хищни бозайници - мечка, вълк, рис, видра, степен пор, пъстър пор.

При тези видове увреждането на местообитания поради ефекта на трайно прогонване е много по значим от прякото унищожаване. Оценява се площта на увреждане от това местообитание. За едрите бозайници, към общата площ на увредени местообитания, трябва да се прибави и оценка за увреждане на ключови местообитания – територии, подходящи за разполагане на бърлози.

За увредено се счита местообитанието, попадащо в рамките на съоръженията и периметър около техните граници, различен при различните видове, според техните поведенчески особености. Референтните площи на съответните местообитания се получават от наличните ГИС модели за тези видове - мечка, вълк, рис, видра.

За пъстрия пор и степния пор, преди да бъде извършено подробно национално картиране на местообитанията, се ползват ГИС слоевете КОРИНЕ земно покритие или по-добре, ако е налично актуалното земеползване съгласно Картата на възстановената собственост. В този случай в площта на местообитанията се включват всички типове земно покритие/земеползване, отговарящи на описанието на местообитанията на тези видове, дадено в ръководството за БПС.

- *Мечка* – периметър на увреждане на местообитания за бърлога 500 метра от постаментите на стълбовете, пътищата и преносна инфраструктура.
- *Вълк* – периметър на увреждане на местообитания за бърлога 500 метра от постаментите на стълбовете и 200 метра от пътищата и преносната инфраструктура.
- *Рис* – периметър на увреждане на местообитания за бърлога 3000 метра от постаментите на стълбовете и 1500 метра от пътищата и преносната инфраструктура.
- *Видра, степен пор, пъстър пор* – периметър на увреждане на местообитания 200 метра от постаментите на стълбовете.

6. Смъртност на влечуги, земноводни, лалугер, мишевиден сънливец, добруджански хомяк по време на строителството.

- *Сухоземни костенурки* – въздействието на проекта върху популациите на този вид следва да се оценява в случаите, когато плътността на популацията е над 1бр./ ха.

Препоръчва се провеждане на полеви проучвания във всеки един от елементите на проекта (строителната площадка, строителни дейности за технологичен достъп и преносна инфраструктура) от минимум 2 пълни човекодни, съгласно методиката за доброволчески мониторинг на НСМБР и посочените в ръководството за определяне на БПС подходи и методи. Референтните стойности за оценка на въздействието следва да се основава на съществуващите ГИС модели на популацията.

- *Блатни костенурки* (*Emys orbicularis*, *Mauremys caspica*) и тритони (*Triturus sp.*) – следва проектът да избягва напълно засягането на влажни зони и да не засяга периметър от 200 метра от бреговете на водни тела.
- *Видове змии* – *Elaphe quatorlineata quatorlineata*, *Elaphe quatorlineata sauromates*, *Elaphe situla*. В много редки случаи популациите на тези видове достигат високи плътности – отделни региони или находища, което вероятно се дължи на съчетания на специфични характеристики на местообитанията (липсата на плътна популация обаче не е показател за липса на такова съчетание). Освен по литературни данни и вече съществуващи наблюдения, следва да бъде извършена проверка чрез полеви проучвания - минимум 2 пълни човекодни.
- При бозайници с неравномерно разпределение върху потенциалните им местообитания (лалугер, мишевиден сънливец, добруджански хомяк), рядко явление са колонии или локалитети. При проучванията се следват биологичните особености на тези видове и методите за изследване, разработени за НСМБР и посочени в ръководството за определяне на БПС, с оглед установяване наличието или отсъствието на колонии (лалугер) или локалитети (мишевиден сънливец, добруджански хомяк). Локалитет на мишевиден сънливец и добруджански хомяк са всички подходящи за тях местообитания в периметър 1км около намирането. Колония на лалугер е всяко заселено местообитание с вида.

7. Пряко унищожаване на местообитания на животински видове.

Следва да бъде извършена оценка за всички видове, предмет на опазване. Референтните площи на съответните местообитания се получават от ГИС слоевете КОРИНЕ земно покритие или от актуалното земеползване съгласно картата на възстановената

собственост. В този случай в площта на местообитанията се включват всички типове земно покритие/земеползване, отговарящи на описанието на местообитанията на тези видове, дадено в ръководството за БПС. Липсата или недоказване наличието на индивиди на вида към момента на правене на оценката, не е основание за изключване на въздействията върху неговите местообитания.

При видовете с горски местообитания за трайно унищожени се приемат всички гори, попадащи в границите на елементите на проекта.

При видовете с изисквания към открити тревни местообитания, за трайно унищожени се приемат основите на стълбовете, сградите и пътищата.

При сухоземните костенурки и змиите, освен общата площ на местообитанията, самостоятелно се отчитат и два типа специфични ключови местообитания (включени като отделни параметри в ръководството за БПС):

- открити местообитания с разпръсната или разположена на групи храстова и дървесна растителност – при извличане на референтни стойности от КОРИНЕ земно покритие, като се включват – ливади, пасища, храсталаци на прехода на гората, територии с разпръсната растителност, земеделски площи със значително участие на естествена растителност, земеделски площи с комплексен характер. Запустелите земеделски земи според състоянието им в зоната (степен на захрастяване) могат да бъдат причислени към този параметър или към следващият параметър;

- екотон гори и склопени храсталаци/открити местообитания – се изчислява като площта на територията на границата на горите и храсталаците (по КОРИНЕ земно покритие трите типа гори) с открити местообитания – ливади, пасища, ниви, в която се включва ивицата от 50 метра от двете страни на екотона.

II. ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ИНФОРМАЦИЯТА, НЕОБХОДИМА ЗА ПРЕЦЕНКАТА.

3. Стратегическа екологична оценка и ОВОС – мащаби и фокус на оценките (включително как се постъпва при липсата на стратегическа оценка)

Оценките трябва да се разглеждат на различни пространствени мащаби. На първо място има стратегическо ниво съображения в по-широка рамка, която осигурява перспектива и общ преглед. На второ място, на ниво проекти, е необходимо по-точно фокусиране върху потенциалните въздействия на развитието.

Природата и биоразнообразието са сред въпросите с по-широко стратегическо значение, и включва функционалното единство на мрежата Натура 2000, екосистемните функции, миграционните пътища и здравословността на регионалните морета. Това са примери за въпроси, които изискват съобразяване на ниво по-високо от това на разработването на отделен проект.

Стратегическото планиране на това ниво може да е много по-ефективно в намаляването на общите отрицателни въздействия, отколкото оценките на локално или на проектно ниво. Например могат да се вземат предвид националните и регионални особености на силата и честотата на вятъра, осигуряващи резултатно поставяне на ветрогенератори, отчитайки къде е необходима енергия и как ще бъдат свързани с националната електропреносна мрежа. Инструменти като стратегическите планове, които отчитат връзките между тези значителни по мащабите си въпроси, биха оптимизирали определяне на местата за поставяне на ветроенергийни паркове.

По тази причина **изборът на места обикновено се постига най-добре в рамките на стратегически план.** Това помага да се определят потенциалните ограничения, като уязвимите природни зони, на ранен етап от процеса на планиране и помага да се намали

риска тези проблеми да възникнат на по-късен етап на планиране – етапа на отделните проекти. При единичните проекти, въздействието може да се ограничи, чрез подходящи алтернативи и смекчаващи мерки, които следва да се идентифицират в резултат на задълбочен ОВОС.

Факторите, които трябва да се вземат предвид за изготвянето на ОВОС на ниво проект, може да се различават от онези за СЕО. На първо място ОВОС отчита непосредствената околност и вероятната площ на въздействието, чрез анализ на местообитанията и видовете в потенциално засегнатата територия, както и процесите и функциите, които може да се появят, като кумулативните въздействия в по-широк мащаб не трябва да се пренебрегват.

4. Характеристика на инвестиционното предложение (съгласно чл. 10 от Наредбата за ОС).

Пространствено планиране и определяне на чувствителните зони.

Критичната първа стъпка в изграждането на ветроенергийни паркове е изборът на местоположение.

От гледна точка на инвеститора е очевидно, че е необходимо да се установи силата на вятъра, геологията и начина на ползване на земята или, за морските акватории, други вероятно несъвместими или конкуриращи се ползвания. Достъпа до електропреносни мрежи също е важно условие.

От природозащитна гледна точка, факторите, които трябва да се вземат под внимание, са чувствителните хабитати и видове в околността на мястото, както и въпросите, свързани с екологичните функции, ползването на земята и миграционните пътища.

Затова е препоръчително всички споменати по-горе аспекти да се вземат предвид на възможно най-ранния етап на планиране, както и да си въвлечат засегнатите лица на тези най-ранни етапи. Това може да улесни процедурата в дългосрочен план и да избегне неочаквани трудности и забавяния на по-късен етап.

Ползване на земята и морската акватория.

Информация за земното покритие и земеползването в Европа е достъпна от серия източници на национално и европейско равнище, като например Корине Ландкавър, създадено с подкрепата на Европейската агенция за околна среда.

За морските акватории трябва да се вземе предвид информацията за дълбочините, топографията и вида (твърдо, песъкливо, тинесто, и т.н) на морското дъно.

За наземните и морските съоръжения трябва да се вземе под внимание и геоложката информация, включително например:

- издръжливостта на тежест на почвата или морското дъно;
- сеизмичната активност;
- близко разположени вулкани.

Интензивност на вятъра.

Данните за интензивността на вятъра трябва да бъдат представени във възможно най-големи подробности. Това позволява поставянето на потенциалните ветроенергийни паркове на възможно най-ефективните местоположения. Пълният набор от данни трябва най-малкото да включва следните показатели:

- средната годишна скорост на вятъра;
- разпределение на скоростта на вятъра;
- прекомерни ветрове (сила, честота);
- интензитет на бурните ветрове;
- посока на вятъра;
- дългосрочни референтни данни.

Други променливи на вятъра, които представляват интерес са:

- вероятната посока на вятъра при различни диапазони на скоростта на вятъра;
- грапавост (релеф) на терена, на базата на въздушни снимки и/или на теренни проучвания за моделиране на ветровете над територията, за да се изберат подходящи турбини и техният дизайн (наклони, достъп).

Други външни условия, които трябва да бъдат взети под внимание са данни за:

- температура;
- лед, градушка и сняг;
- плътност на въздуха;
- замърсяване;
- максимална височина на вълните (при ветроенергийни паркове в морето);
- морски течения (при ветроенергийни паркове в морето).

За да се даде добра индикация за подходящо местоположение за изграждане на ветрогенератори, трябва да бъдат отчетени също следните фактори:

Съществуващи електропреносни мрежи

Част от пространственото планиране е да се определи местоположението на планирания проект спрямо съществуващата електропреносна мрежа. Тя трябва да има и достатъчно капацитет да поеме допълнително електричество или поне да е лесно адаптивна. Основната цел е да се избегне дублиране на инфраструктурата. Всяко допълнително развитие вероятно ще окаже въздействие на околните територии. Все пак разширението на електропреносната мрежа може също да нанесе щети върху природата и по тази причина трябва да се отчете въздействието от подмяната на съществуващата система с подземни електропреносни кабели, които изключват смъртност на птиците.

За изграждането на ветрогенераторни паркове в морето е необходимо първо да се направят определени проучвания на дълбочинния контур и на типа на морското дъно, за да се избере най-подходящото трасе за поставяне на електропреносния кабел и да се свърже с наземната електропреносна мрежа. Кабелът от ветрогенераторния парк до наземната електропреносна мрежа може да преминава през приливно-отливни местообитания и затова съобществата, характерни за тези местообитания, също трябва да бъдат отчетени.

Защитени територии и други природно значими територии

В различните европейски страни има вече добре изградени системи от защитени територии. Много страни имат дългогодишни традиции в опазването на дивата природа съгласно националното и регионалното си законодателство. Това включва различните категории защитени територии (националните паркове, резерватите, защитените местности и т.н.).

На ниво Европейски съюз основната система на защита е чрез Натура 2000, като тази мрежа е вече добре изградена за земните територии на ЕУ 15 и е в процес на изграждане в новите 12 страни членки, присъединили се през 2004 и 2007 г.

Страните-членки предоставят информация в стандартен съгласуван формат на данните за местата от Натура 2000, включваща видове и типове местообитания от интерес за ЕС, за които те са определени.

Голямата празнота в информацията е свързана с морската околна среда след крайбрежната зона, особено в открито море, където изграждането на Натура 2000 все още продължава.

Съществуват и празноти по отношение на големите миграционни пътища над земята и морето, особено за птиците и големите места с тесен фронт на миграция по протежение на миграционните пътища, където могат да се концентрират огромни количества мигранти. Миграционните пътища не се дефинират лесно, тъй като са динамични и променливи.

В много случаи общите познания за миграционните пътища трябва да бъдат допълнени с познания на местно ниво за придвижванията на птиците.

Екологичните коридори и свързващите територии (stepping stones) са ключови за обмяна на флората и фауната между екосистемите. Функционалната цялост и жизнеспособността на местата от Натура 2000 особено много зависи от такива връзки.

Ветроенергийните паркове не трябва да създават бариера за такива придвижвания или да снижават възможностите на местообитанията да изпълняват такава роля.

Трябва също да се има предвид, че поради дисперсното си разпространение, някои видове с природозащитно значение са слабо представени в мрежата Натура 2000, но въпреки това са обект на защита по Директивата за местообитанията и Директивата за птиците.

5. Характеристика на компонентите на средата (климатични, гео-морфоложки и хидро-геоложки; топография).

6. Картен материал, онагледяващ горните типове информация.

Многопластовите карти са полезен инструмент за съвместяване на пространствената информация за подходящите места за изграждане на ветрогенератори (основани на данните за вятъра) с данните за природните чувствителни зони, за да се определи до каква степен има вероятност за конфликт и характера на проявлението му (концентриран или разпръснат). Такива карти позволяват незабавното определяне на вероятните територии с конфликт.

III. ПРЕЦЕНКА И АНАЛИЗ НА СТЕПЕНТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЯТА.

7. Елементи на преценката и оценката.

Тук се разглеждат следните основни въпроси:

7.1. Качество и пълнота на началната информация;

7.2. Алтернативни местоположения;

Местоположението е ключов въпрос при избягването или намаляването на отрицателните въздействия върху биологичното разнообразие.

Първостепенен въпрос е да се избягват местоположения, където въздействието върху биологичното разнообразие е значително. Териториите, които трябва да се избягват би трябвало да са определени в коя да е правилно разработена SEO, но въпреки това въпросът с алтернативните местоположения трябва да се разглежда и на ниво ОВОС на отделния проект. На базата на досегашния опит и доказателства могат да се дадат някои общи (но не изчерпателни) препоръки за избягване на високорискови зони:

- Местоположения с концентрация на птици или прилепи през определени периоди на годината, например *около топографски елементи като линейни структури на ландшафта*, където животните се концентрират по време на миграция.

- Местоположения върху *височини, планински била или склонове*, поради значителния риск от сблъсък за реещите се грабливи птици, набиращи височина.

- За прилепите трябва да бъдат взети под внимание различни елементи на ландшафта, включително *гори (части от листопадни гори и околностите им, влажните ливади по крайбрежието или пресноводни водоеми, включително прилежащите плитки води)*.

- Изграждане във влажни зони или мочурища и торфища, поради висок риск от въздействие върху хидроложката структура и процеси.

- За морските местообитания да се избягват местоположения във важни хабитати като пясъчни банки и биогенетични рифове създадени от *Sabellaria spinulosa* и *Modiolus modiolus*.

Възможно е да се определят и някои „слаборискови зони“ за сухоземните местоположения, като например откритите обработваеми земи с малко линейни елементи (храсталаци, водни течения), индустриални комплекси и коридори по протежение на автомагистрала, ако не са разположени в райони където се концентрират птици или прилепи през определени периоди на годината, например по време на миграция.

7.3. Кумулативен ефект.

Въпреки че кумулативните въздействия би трябвало вече да се разгледани на стратегическо ниво, този аспект остава като част и на ОВОС и подходящата оценка съгласно чл. 6 на Директивата за местообитанията. Например осъществяването на даден проект може да се случи няколко години след публикуването на стратегически план и подобряването на познанията и технологиите може да означава, че е необходимо стратегическата оценка да бъде преработена и осъвременена.

Освен това подходящата оценка съгласно чл. 6 се отнася до потенциалните въздействия върху местата от Натура 2000, където кумулативния ефект получен от комбинацията с други планове и проекти трябва да бъде отчетен - „всички аспекти на плана или проекта които могат самостоятелно или в комбинация с други планове или проекти да засегнат тези цели, трябва да бъдат установени в светлината на най-доброто научно познание в съответната област”. Тези аспекти не могат да се осигурят на стратегическо ниво, тъй като трябва да бъдат разглеждани случай по случай.

Степента на въздействие не следва да се разглежда само за конкретния проект, защото единични вятърни генератори могат да окажат незначително въздействие върху биологичното разнообразие, но оценено кумулативно с други такива или с друг тип строителство в района, въздействието може да е различно.

7.4. Принцип на предпазливостта.

Не винаги е възможно да се направи пълна оценка, тъй като е възможно да липсват данни. Причините може да се различни - например липсата на дългосрочни наблюдения, липса на подходяща техника или познания, как да се провеждат проучвания, недостатъчни данни. В такъв случай, когато е налице действителен риск от сериозни или необратими щети, трябва да се прилага принципа на предпазливостта.

“когато има опасност от сериозни или необратими щети, липсата на научни познания не може да бъде причина за отлагане на икономически ефективни мерки за предотвратяване на разрушаването на околната среда”. Принципът трябва да се разглежда като част от структуриран подход за анализ на риска, който съдържа три елемента: анализ на риска, управление на риска и комуникация на риска. Там, където се счита, че са необходими действия, мерките трябва да бъдат основани на принципа на предпазливостта:

- **Пропорционални** на избраното ниво на защита. За местата от Натура 2000, като места с европейско значение, строгите мерки би трябвало да се разглеждат като „пропорционални”;
- Да не са **дискриминационни** по отношение на тяхното прилагане;
- **Съвместими** с подобни мерки, които вече са предприети;
- **Основани на анализа на потенциалните ползи и разходи** на действията или на липсата на действия;
- **Да са обект на преглед, когато има нови научни данни;**
- **Поддаващи се на определяне на отговорност за изготвянето на научни доказателства,** необходими за по-всеобхватен анализ на риска.

7.5. Оценка на ниво проект.

За ветрогенератори може да се изисква ОВОС само поради чувствителността на предложеното за застрояване място, характера и размерите на предложената инсталация. В този случай трябва да се включи разглеждане на преките и непреки въздействия на проекта върху комплекс от компоненти, включително върху човека, флората и фауната, почвите, водите, въздуха, климата, ландшафта. Това може да се изисква под формата на ОВОС или на подходяща оценка (ОС) съгласно чл.6 на Директива за местообитанията, ако съществува риск за значително въздействие върху места от Натура 2000.

Когато са запознати със съответните въпроси, инвеститорите могат да избегнат пренебрегването на фактор или елемент, който е трябвало да бъде оценен и по този начин

да избегнат значителна загуба на време в процедурата. От особено значение е да се вземе предвид не само размерът на предложения проект, но също така да се отчете и фактът, че значителни отрицателни въздействия може да има и от малки ветрогенератори или единични турбини със средна височина, ако са поставени на „неподходящо” място.

7.5.1. Оценка съгласно чл. 6 на Директивата за местообитанията (ОС).

За целите на оценката по чл.6 трябва да се вземат предвид някои ключови концепции, например ако е вероятно план или проект да има значителен ефект за опазването на мястото, и че той няма да окаже значително отрицателно въздействие върху целостта на мястото.

Понятието „значителен” трябва да се интерпретира обективно. Значимостта на въздействията трябва да се определи по отношение особеностите на условията на околната среда на дадената защитена зона, засегната от плана или проекта, както и да бъдат взети предвид природозащитните цели на защитената зона.

Концепцията за „целостта на мястото” се фокусира върху конкретното място и е свързана с природозащитните му цели. По тази причина **не следва да се одобрява план или проект с риск от значителни отрицателни въздействия на базата на теза, че опазването на вида или местообитанието ще остане благоприятно на национално или европейско равнище.**

Мястото може да бъде описано като територия с висока степен на цялост, тогава когато присъщите му възможности за постигане на природозащитните цели са налице, капацитетът му за самовъзстановяване при динамични условия се поддържа трайно и е необходима минимална външна помощ за управлението му.

7.5.2. Връзка между член 6 на Директива за местообитанията и ОВОС.

Оценката на въздействие върху околната среда и оценката по чл. 6 се интегрират в рамките на процедурата по ОВОС, но оценката по чл.6 трябва да бъде ясно разграничима и определяема по отношение становището за околната среда и да се докладва отделно.

Могат да се разграничат следните стъпки:

- описание на проекта или плана;
- базово описание на околната среда, което е приложимо за природозащитните цели на мястото от Натура 2000 (например почви, води, флора и фауна, климат и взаимовръзка между тези компоненти);
- определяне на въздействията и оценка на тяхната значимост;
- документирание и докладване на изводите от оценката.

Оценката на планове или проекти, които има вероятност да засегнат места от Натура 2000, трябва да гарантират, че са разгледани в пълнота всички елементи, допринасящи за целостта на мястото и за общата функционална цялост на мрежата, при определяне на първоначалните условия, и в етапите, водещи до определяне на вероятните въздействия и смекчаващите мерки. Например, трябва да е сигурно че:

- Резултатите от оценката по чл. 6(3) позволяват да се проследят напълно всички взетите решения, включително изборът на алтернативи и вероятни обстоятелства от върховен обществен интерес.
- Оценката трябва да включва всички елементи, допринасящи за целостта на мястото и до общата функционална цялост на мрежата, както е дефинирано в природозащитните цели на мястото, и да бъде основана на най-добрата налична научна информация в тази област.

Изискваната информация трябва да бъде съвременна и да включва следните елементи:

- Структура, функции и съответната роля на екологичните елементи на мястото;
- Площ, представителност и природозащитен статус на приоритетни и неприоритетни местообитания в мястото;
- Размер на популацията, степен на изолация, екологичен тип, генетичен резерв, възрастова структура и природозащитен статус на видовете от приложение II на

Директива за местообитанията и приложение I на Директива за птиците, обитаващи мястото;

- Роля на мястото в границите на био-географския регион и във функционалната цялост на мрежата Натура 2000;
- Други екологични елементи и функции, определени за мястото.

Оценката трябва да включва изчерпателно определяне на всички вероятни въздействия на плана или проекта, отчитайки кумулативния ефект и др.

Оценката прилага най-добрите налични технологии и методи, за да изчисли обсега и въздействията на плана или проекта върху биологичната цялост на мястото (местата), които вероятно ще бъдат засегнати (увредени, разрушени или унищожени).

Оценката предлага включване **на най-ефективните смекчаващи мерки** в съответния план или проект, за да избегне, намали и дори премахне отрицателните въздействия.

Характеризирането на биологичната цялост и оценката на въздействието трябва да се основават на възможно най-добрите индикатори, специфични за елементите на Натура 2000, които също така трябва да бъдат приложими за мониторинга на осъществяването на плана или проекта.

7.6. Смекчаване на въздействията.

Там, където са установени отрицателни въздействия или се счита, че има значителен риск от такива, трябва да се приложат смекчаващи мерки, които да избегнат, намалят или неутрализират тези въздействия.

При анализа следва да се има предвид следното:

1. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ИП.

Преценяване **местоположението** на всеки от елементите на инвестиционното предложение по отношение на:

- **разположението им в защитената зона или спрямо нея** – в центъра, в периферията, в непосредствена близост до границите на зоната, в близост до защитени територии, до Орнитологично важни места (ОВМ) или до Рамсарски обекти;
- **разположението на вятърните генератори на самата площадка** – равнинен терен, по хребета на планински възвишения, по склоновете на възвишения; местоположение спрямо подходящи местообитания за птици – периферия на гори, брегове на водни обекти, съседни влажни ливади, ниви и др.

*Необходимо е също да се отчитат и характерните особености на близко разположените **защитени територии**, но не трябва да се забравя, че само защитените територии не могат да гарантират напълно защитата на отделните видове, а роля имат и екологичните връзки между тях.*

*В **Орнитологично важните места** следва да не се допуска строителство на вятърни турбини без извършване на оценка за степента на въздействие, тъй като тези места изпълняват множество функции (места за временна почивка, за хранене и за нощуване на птиците).*

Това важи и за инвестиционни предложения, които са извън защитени зони, които са на разстояние по-малко от 1 km от техните граници, в които се опазват чувствителни видове птици, включени в Приложение № 1 на Директива за птиците (Приложение 2 на ЗБР) и мигриращи видове птици, обект на опазване съгласно Директива за птиците.

- **местоположение спрямо елементи на ландшафта** (чл. 30, ал. 3 от ЗБР) като реки, блата, влажни зони, пещери, заливни тераси, скални венци и др., които са с ключово значение като места за хранене, почивка, гнездене и др. за видовете, предмет на опазване или играят ролята на екологични коридори.

С оглед опазване на птиците, прилепите и ландшафта, в тези зони се препоръчва изграждането на турбините да е в радиус най-малко 300 m от тези важни ключови елементи, които се използват постоянно от птиците и прилепите като места за временна почивка и миграционни прелети.

- **местоположение спрямо миграционни коридори.**

Местата с добри въздушни течения са еднакво подходящи както за птиците, така и за ветрогенераторите. Строителство на ветрогенератори в зона с активни въздушни течения, за която има данни за миграция на птици, следва да се разрешава след извършване на оценка за степента на въздействие, оценка на ефективността на предлаганите мерки за смекчаване на въздействията и категорично заключение за липса на значително отрицателно въздействие.

Препоръчително е извършването на ОС на инвестиционни предложения за изграждане на ветроенергийни съоръжения на площадки, отделени на по-малко от 1000м от места за предмиграционно събиране на птиците. В случай, че става въпрос за площадките за събиране на над 5 000 екземпляра гъски и/или щъркели, пеликани или сиви жерави, размерът на района, за който се изисква оценка за съвместимост е минимум 5км.

- **брой и предвидена схема на разполагане на ветрогенераторите на площадката** – брой турбини, разположение (в редици, в блок, шахматно), брой редове, разстояние между отделните ветрогенераторни кули и разстояние между отделните редове.

За намаляване на бариерния ефект от вятърните паркове и на риска от сблъсъци се препоръчва при разполагането на отделните турбини в парковете да се спазват следните условия:

-при линейните паркове – редицата да е по възможност успоредна, а не перпендикулярна на основните направления на полета на мигриращите ята, като отстоянието между генераторите да е най-малко три пъти колкото е височината им;

- *при разположени в блок турбини – минимално допустимото разстояние между турбините (независимо дали са на един инвеститор или не) в един ред е 600 м, между редовете – 1000 м. Между турбините в по-големи паркове да се оставят свободни коридори с ширина минимум 2000 м, през които птиците да могат да прелитат свободно.*

- **необходима площ за реализация на инвестиционното предложение** – за площадките на ветрогенератори и за необходимите инфраструктурни елементи – пътища (временни и постоянни), електропреносна мрежа (въздушна или подземна) и определените за тях сервитутни ивици, сгради (временни и постоянни), места за депониране на хумус и др.

При инсталиране на кабели и електропреносна мрежа, където е възможно кабелите да се поставят под земята, като се вземат предвид съответните съображения, например чувствителност на местообитанията.

В райони на миграционни пътища на птици, се препоръчва електропренасните кабели да се поставят под земята.

*При преценката за необходимата площ да се има предвид Решение № КЗЗ-6/2007 г. на Комисията за земеделските земи към МЗХ, което регламентира преотреждане на **не повече от 600 кв.м** земеделска земя за изграждане на един ветрогенератор. В тази площ се включва площта на фундамента на генератора и необходимата застроена и прилежаща площ за изграждането и експлоатацията на съоръжението.*

- **увеличаване видимостта на ротора** - птиците са неспособни да възприемат ротора като нещо солидно, докато не се приближат до него (движещо се петно). Той започва да се появява на приблизително разстояние 20 метра за малките перки и на 50 метра за големите. Това обяснява сблъсъка дори при добра видимост.

Има индикации, че оцветяването на ротора в контрастни цветове увеличава видимостта му (например на черни и бели ивици) и може да снижи риска от сблъсък.

- **продължителност на строителството.**

Период на строителство

- Време на строителните работи: Някои рискове се концентрират в критични периоди на годината, като размножителния период в морска среда, периода на линеене, миграция, зимуване (за струпвания) и гнездовия период за някои чувствителни видове птици.

Може да се наложи ограничение на строителните работи през тези периоди. Подходящите сезони (времеви прозорци) трябва да се определят с оглед избягване или намаляване на безпокойството в чувствителните стадии от живота на видовете. Много от тези въпроси са специфични за отделните места.

- Шум и вибрации по време на строителните работи: За морските ветроенергийни паркове, с цел намаляване на въздействието от шума и вибрациите върху рибите и морските бозайници, забиването на пилоните трябва да започне плавно, за да позволи на морските обитатели да се отдалечат от източника на шум („мек старт“). Това може да се комбинира с ползването на пасивен акустичен мониторинг и наблюдатели на морските бозайници, за да се избегне поставянето на стълбовете, когато те са в района.

Други предложени методи, включително специфично разработени решения, като завеси от мехури и амортизатори на пилоните, са в процес на разработка. “Scrammers” (отпъждащи средства) и “ringers” (шумове) могат да имат допълнително възпиращ ефект върху морските бозайници да не навлизат в района на строителството. Времевите периоди, в които строителството трябва да се избягва, зависи от основните периоди на хранене, почивка и размножаване на засегнатите видове.

Период на експлоатация

Ограничения, които се поставят по време на строителството за определени периоди на годината по отношение на някои рискове, могат също да бъдат приложени и по време на експлоатацията в по-дългосрочна перспектива.

По-голямата част от предложените по-горе технически модификации са неприложими за прилепите, и спирането на турбините през критичните периоди на този етап е първостепенна смекчаваща мярка, за да се намали риска от сблъсък, например в периода на миграция пролет и есен (особено август-октомври) или в периоди на безветрие, когато насекомите се концентрират около турбините (а производството на електроенергия в този случай така или иначе е ниско).

Временното преустановяване на работата или намаляването на скоростта на въртене е мярка за намаляване на риска от сблъсъци, например в пиковите периоди на миграция или върховите периоди на демонстрация (например морските орли) при птиците или безпокойство по време на хвърлянето на хайвера от рибите

• **възможни кумулативни въздействия с други инвестиционни предложения**

Необходимо е да се анализира дали в съответната зона има одобрени или в процес на съгласуване други ППП и ИП, в съчетание с които оценяването ИП може да доведе до значителни отрицателни въздействия върху целостта, структурата и функциите на защитената зона.

Оценката на кумулативния ефект се извършва и когато площадката е извън границите на защитена зона.

7.7. Компенсаторни мерки

Компенсацията е крайна мярка и може да се предприеме само за да се предотврати значителна загуба или щети върху екологично важни територии, причинени от изграждането на ветрогенератори. Също така може да е много трудно постижима, компенсацията на загубата на местообитания и на сушата, и в морето.

Компенсацията на загубата на местообитания цели да се предложи *съизмеримо местообитание* в съседство с ветроенергийния парк.

Задължително е компенсацията да е налице преди да бъде осъществено въздействието.

Това включва всички необходими *юридически и финансови мерки за компенсация.*

Както и при смекчаващите мерки, трябва да се осъществява *мониторинг*, за да се провери дали компенсаторното местообитание функционира, както е първоначално планирано. Когато се дава разрешението, трябва се постигне съгласие за подходящите механизми за недопускането на бъдещ дефицит във функционирането на компенсаторното местообитание.

Възстановяването на местообитанието или подобряването на мястото след строителните работи, заедно с управлението му, насочено към чувствителната околна среда, може да е

от полза. Все пак подобряването на местообитанието в границите на ветроенергийния парк може да изисква допълнителни асоциирани мерки, за да се избегне увеличаването на риска от сблъсък.

Компенсация на смъртността при сблъсък *може да бъде изготвяне на план за управление на вида* с цел увеличаване на популацията му на други места толкова, че да се надвиши начално повишената смъртност поради сблъсък. Все пак този подход може да включва затруднения с отнасянията към смъртни случаи по протежение на миграционните пътища за птици и прилепи, доколкото произходът на мигрантите е неизвестен.

Трябва се отбележи че компенсирането на значителни отрицателни въздействия върху място от Натура 2000 (в ЕС) *може да се осъществи само ако е доказано, че липсват алтернативни решения за проектното предложение и че то трябва да бъде осъществено, заради ултимативни причини от върховен обществен интерес.* В този случай трябва да се приложат компенсаторни мерки, за да се осигури запазването на функционалната цялост на мрежата Натура 2000.

Наскоро Комисията публикува осъвременено общо ръководство за компенсиране в контекста на местата от Натура 2000.

Guidance document on Article 6(4) of the 'Habitats Directive' 92/43/EEC - clarification of the concepts of alternative solutions, imperative reasons for overriding public interest, compensation measures, overall coherence, opinion of the Commission" (January 2007), available via

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance_art6_4_en.pdf

8. Алгоритъм на оценката

Представява схема (матрица) с въпроси и възможни отговори, по които да върви обективно преценката и оценката, следващи логиката на гореизложеното:

При прилагането на матрицата да се реферира към останалите секции с по-подробна информация, които да помогнат стандартно и обективно да се взема решение, на базата на конкретните условия. Да се следва процедурата и изискванията на съществуващите ръководства на ЕС, като се конкретизират за ветрогенераторите специфичните особености и елементи, които се налагат при оценката, съгласно националното законодателство.

Целта е да се изясни последователността на действията – кога кой какво прави, иска, пита, консултира се и решава; кога се консултира с външни експерти, с МОСВ, с други институции, с Европейската Комисия и как това става – процедура през МОСВ или директно от РИОСВ.

Процедурата по оценка се извършва по реда, описан в чл. 7 от Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (Наредбата за ОС, ДВ бр.73/2007 г.) и включва следните етапи:

СТЪПКА I

Преглед на Уведомлението по чл. 10, ал. 1 и 2 от Наредбата за ОС и анализ на информацията и документацията относно наличието на непълноти, пропуски и неточности.

Контролни въпроси и критерии

за извършване на преценката за вероятната степен на отрицателно въздействие!

За планове, програми и проекти (при процедури за съгласуване на стратегически документи)

Параметър	Наличие	Критерии за качество на информацията	Заключение
1. Информация за възложителя (орган или оправомощено по закон трето лице): име, пълен пощенски адрес, лице за връзка - телефон, факс и адрес на електронна поща.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; Да – отговаря на изискванията
2. Обща информация към чл. 10, ал. 1, А			
а) основание за изготвяне на плана, програмата и проекта - нормативен или административен акт	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Посочени ли са нормативните или административните основанията за изготвяне на плана, програмата или проекта?	За цялата посочена информация: „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; „да” – отговаря на изискванията
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11, ал.3; да – отговаря на изискванията
б) период на действие и етапи на изпълнение на плана, програмата и проекта;	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
в) териториален обхват (национален, регионален, областен, общински, за по-малки територии) с посочване на съответните области и общини;	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Препоръчително е да се илюстрира териториалният обхват ясно на карта, представена като приложение.	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
г) засегнати елементи на Националната екологична мрежа;	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Има ли информация за наличие на защитени територии и местоположение/отстояние спрямо тях? Има ли информация за наличие на защитени зони от Натура 2000 и местоположение/отстояние спрямо тях?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията

		Има ли информация за наличие на екологични коридори, чувствителни зони (включително миграционни пътища, места за нощувка или хранене, влажни зони, пясъчни банки в морето) и ключови територии, служещи за връзка между защитени територии и/или защитени зони и местоположение/отстояние спрямо тези екологични връзки?	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1 от Наредбата за ОС
		Илюстрирано ли е наличието на елементите на НЕМ (за всеки тип по отделно) ясно на картен материал, представен в приложение, включително спрямо елементите на плана, програмата или проекта, включително съществуваща и планирана инфраструктура и поддържащи съоръжения или типове земеползване?	
		Пълни ли са посочените данни по отношение на елементите на НЕМ и връзката с предложения план, програмата или проект?	
		Ясни ли са посочените данни по отношение на елементите на НЕМ и връзката с предложения план, програмата или проект?	
		Достоверни ли са посочените данни по отношение на елементите на НЕМ и връзката с предложения план, програмата или проект? ¹	
д) основни цели и предмет на плана, програмата и проекта;	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
е) срокове и етапи на изготвянето на плана или програмата.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
3. Орган, отговорен за одобряването, и орган по прилагането на плана, програмата и проекта.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
4. Друга информация по преценка на възложителя.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Описани ли са физични промени на околната среда, произтичащи от изпълнението на плана, програмата или проекта? Описани ли са необходимите природни ресурси за изпълнение на плана, програмата, проекта?	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1

		Описани ли са очакваните емисии и отпадъци в резултат от реализирането на плана, програмата, проекта?	
		Налице ли е характеристика на компонентите на средата (климатични, гео-морфоложки и хидро-геоложки; топография)?	
		Пълни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не“ – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да“ – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
Приложение към чл.10, ал.2, А			
1. Характеристика на плана, програмата и проекта относно:			
а) инвестиционните предложения по приложение № 1 към чл. 92, т. 1 и приложение № 2 към чл. 93, ал. 1, т. 1 и 2 ЗООС и/или други инвестиционни предложения с предполагаемо значително въздействие върху околната среда, спрямо които предлаганият план/програма определя критерии, нормативи и други ръководни условия от значение за бъдещото им разрешаване или одобряване по отношение на местоположение, характер, мащабност и експлоатационни условия;	не		не отговаря на изискванията – чл.11,ал.1;
	да	Пълни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не“ – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да“ – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Препоръчително е да се илюстрира с ясен картен материал, представен в приложение.	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1 от Наредбата за ОС
	Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията	
б) мястото на предлагания план/програма в цялостния процес или йерархия на планиране, степен на подробност на предвижданията.	не		не отговаря на изискванията – чл.11,ал.1;
	да	Представена ли е връзка с Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие и планът за действие към нея, вкл. др. стратегии, планове и програми на национално, регионално или местно ниво?	При поне 1 отговор „не“ – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да“ – отговаря на изискванията
		Представена ли е връзката с планове за управление на защитени територии или защитени зони от Натура 2000?	
		Представена ли е връзката с препоръка 130(2007) на Бернската конвенция?	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1 от Наредбата за ОС
		Представена ли е връзката със споразуменията АЕВА и EUROBATS и Резолюция 7.5 от IX 2002г. на Бонската Конвенция?	
		Представена ли е връзка с други международни споразумения и стратегически документи, свързани с околната среда (може тук да се изброят всички, които са описани в раздела политики и законодателство)	
		Пълни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не“ – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да“ – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
	Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията	

2. Задание за изготвяне на плана, програмата и проекта.	не		не отговаря на изискванията – чл.11,ал.1;
	да	Пълни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
3. План-извлечения за ползване на гори.	не	В случай, когато плана, програмата и проекта се предвижда да бъде реализиран в горски фонд.	не отговаря на изискванията – чл.11,ал.1;
	да	Пълни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
4. Карта или друг актуален графичен материал на засегнатата територия, таблици, схеми, снимки и др. - по преценка на възложителя, приложения.	не		Не – чл.11,ал.1; да – отговаря на изискванията
	да	Препоръчително е да са представени ясно местоположенията и начина на разполагане на предвидените вятърни генератори и съпътстващите ги съоръжения (вкл. инфраструктура), както и връзката на тези местоположения спрямо: <ul style="list-style-type: none"> • Необходима обслужваща инфраструктура; • Релеф; • Чувствителни елементи на ландшафта; • Елементи на НЕМ и функционалните връзки между тях; • Елементи осигуряващи функциите на екосистемите; • Населени места и урбанизирани територии, промишлени комплекси; • Други планове, проекти, програми и ИП, реализирани или в процес на реализация (независимо от сектора) в резултат на които могат да възникнат кумулативни въздействия върху околната и в частност биоразнообразието? 	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1 от Наредбата за ОС
		Представени ли са типовете земеползване или ползване на морската акватория в териториалния обхват на плана, проекта или програмата?	
		Представени ли са карти на чувствителните зони в териториалния обхват на плана, проекта или програмата: <p>Карти на чувствителните зони за опазване на биоразнообразието, включващи: елементите на НЕМ, функционалните връзки между тях; миграционните пътища, местата за почивка, нощувка и хранене (вкл. ловни територии) и коридорите на придвижване на видове, чувствителни към изграждане на ветргенератори; застрашени типове местообитания и находища на застрашени видове извън НЕМ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Санитарно охранителни зони; • Влажни зони; • Селища и селищни образувания; • Сервитути или охранителни зони на инфраструктурни, промишлени обекти или други обекти със специално предназначение (военни обекти). 	
		Резултати проучвания на биологичното разнообразие по стандартни методики и групи видове, чувствителни към ветрогенератори, включително – описание на методики, ползване на литературни източници, продължителност на проучванията, проведени консултации; картен материал, илюстриращ резултатите в пространствено отношение,	

	<p>графики, таблици и анализи илюстриращи привързаността на отделните видове към територията в обхвата на плана, програмата, проекта, и която да е достатъчно за извършване на по-нататъшна оценка²</p> <p>Препоръчително е да се представи карта на ветровете и характеристиките на вятъра в териториалния обхват на плана, програмата, проекта, включително:</p> <ul style="list-style-type: none"> • средната годишна скорост на вятъра; • разпределение на скоростта на вятъра; • прекомерни ветрове (сила, честота); • интензитет на бурните ветрове; • посока на вятъра; • дългосрочни референтни данни • и други променливи на вятъра: • ерозионната посока на вятъра при различни диапазони на скоростта на вятъра • Грапавост (релеф) на терена, на базата на въздушни снимки и/или на теренни проучвания за моделиране на ветровете над територията, за да се изберат подходящи турбини и техният дизайн (наклони, достъп)? 	
	<p>Представена ли е информация за геоложката характеристика, включително:</p> <ul style="list-style-type: none"> • издръжливостта на тежест на почвата или морското дъно • сеизмичната активност • релеф • топография на морското дъно? 	<p>При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1 от Наредбата за ОС</p>
	<p>Представена ли е информация за следните параметри, имащи отношение към планиране на ветрогенератори:</p> <ul style="list-style-type: none"> • температура; • лед, градушка и сняг; • плътност на въздуха; • замърсяване; • максимална височина на вълните (при ветроенергийни паркове в морето); • морски течения (при ветроенергийни паркове в морето). 	
	<p>Налице ли е снимков материал, илюстриращ местоположенията на ветрогенераторите, предложени в плана, програмата или проекта (сателитни, въздушни или на място (панорамни)?</p>	
	<p>Пълни ли са посочените по-горе данни? Ясни ли са посочените по-горе данни?</p>	
	<p>Достоверни ли са посочените данни?¹</p>	<p>При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията</p> <p>Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията</p>

Легенда:

1 - данните се считат за недостоверни включително: 1) ако в документа на различни места са посочени различни по смисъла си или противоречиви данни за едни и същи параметри; 2) посочените в документа данни се различават от анонсираните пред други институции или обществеността данни за същите параметри, което може да е видно на хартиен или технически носител; 3) се различават от официално съхраняваните данни в националните бази от данни и няма доказателства за законността в промяната на данните)

2 – в раздел 2.1.1.5 са дадени данните, които са необходими да се съдържат в такива проучвания, за да са достатъчни за по-нататъшна оценка

Обща оценка:

Ако някоя от описаните по-горе информации (изисквана по Наредбата за ОС или изисквана поради спецификата на ветроенергийните съоръжения липсва), документацията се връща за допълване.

Срокът за допълване на се определя в зависимост от липсващата информация. Ако не бъде допълнена информацията в определения срок се прилага чл. 11, ал.2. Ако липсващата част от документацията изисква проучвания на биоразнообразието, срокът за допълване на документацията, може да бъде от една календарна година.

Контролни въпроси и критерии
за извършване на преценката за вероятната степен на отрицателно въздействие!

За инвестиционни предложения

Параметър	Наличие	Критерии за качество на информацията	Заключение
1. Информация за възложителя (орган или оправомощено по закон трето лице): име, пълен пощенски адрес, лице за връзка - телефон, факс и адрес на електронна поща.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
2. Обща информация към чл. 10, ал. 1, Б			
а) местоположение на инвестиционното предложение - област и община, землище;	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни? (№ на имот, включително № на произлезлите от него имоти; координати на границата на ИП и координати на отделните ветрогенератори; отстояние и посока на отстояние от най-близкото населено място)	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Препоръчително е да се илюстрира местоположението ясно на карта, представена като приложение.	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал.1
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
б) срок за реализация и етапи на изпълнение на инвестиционното предложение;	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? Ясни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
в) засегнати елементи на Националната екологична мрежа;	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Има ли информация за наличие на защитени територии и местоположение/отстояние спрямо тях? Има ли информация за наличие на защитени зони от Натура 2000 и местоположение/отстояние спрямо тях?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Има ли информация за наличие на екологични коридори, чувствителни зони (включително миграционни пътища, места за нощувка или хранене, влажни зони, пясъчни банки в морето) и	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква

		ключови територии, служещи за връзка между защитени територии и/или защитени зони и местоположение/отстояние спрямо тези екологични връзки?	такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1
		Илюстрирано ли е наличието на елементите на НЕМ (за всеки тип по отделно) ясно на картен материал, представен в приложение, включително спрямо елементите на ИП, включително съществуваща и планирана инфраструктура и поддържащи съоръжения или типове земеползване?	
		Пълни ли са посочените данни по отношение на елементите на НЕМ и връзката с предложеното ИП?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни по отношение на елементите на НЕМ и връзката с предложеното ИП?	
		Достоверни ли са посочените данни по отношение на елементите на НЕМ и връзката с предложеното ИП? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
г) цел и предмет на инвестиционното предложение;	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? (посочени ли са всички параметри на ИП: брой ВГ, тип ВГ, височина и конструкция на носещия стълб, диаметър на ротора; ъглова скорост и скорост на въртене при върха на перките, честота, шум, вибрации, мощност; фундаменти – площ и дълбочина; начин на разположение на ВГ)	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
д) необходимост от нова инфраструктура - пътища, електроснабдяване, ВиК и др.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
3. Орган, отговорен за одобряването на инвестиционното предложение.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11, ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
Приложение към чл.10, ал.2, Б			
1. Характеристики на засегнатата територия - вид и начин на ползване на земите.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11,ал.1;
	да	Представени ли са типовете земеползване или ползване на морската акватория в териториалния обхват на ИП?	„не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; „да” – отговаря на изискванията
		Налице ли е характеристика на компонентите на средата: климатични, гео-морфоложки и хидро-геоложки; топография, включително: • издръжливостта на тежест на почвата или морското дъно; • сеизмичната активност;	

		<ul style="list-style-type: none"> • релеф; • топография на морското дъно (за морски ВЕП). 	
		Представена ли е информация за следните параметри, имащи отношение към планиране на ветрогенератори: <ul style="list-style-type: none"> • температура; • лед, градушка и сняг; • плътност на въздуха; • замърсяване; • максимална височина на вълните (при ветроенергийни паркове в морето); 	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1
		морски течения (при ветроенергийни паркове в морето).	
		Описани ли са физични промени на околната среда, произтичащи от изпълнението на ИП?	
		Описани ли са необходимите природни ресурси за изпълнение на ИП?	
		Резултати от проучвания на биологичното разнообразие по стандартни методики и групи видове, чувствителни към ветрогенератори, включително – описание на методики, ползване на литературни източници, продължителност на проучванията, проведени консултации; картен материал, илюстриращ резултатите в пространствено отношение, графики, таблици и анализи илюстриращи привързаността на отделните видове към територията в обхвата на ИП, и която да е достатъчно за извършване на по-нататъшна оценка ²	
		Пълни ли са посочените данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	
			Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
2. Актуални скици на имотите, в които ще се реализира инвестиционното предложение.	не		Не отговаря на изискванията – чл.11,ал.1
	да	Пълни ли са посочените данни? (включително съдържат ли и историята на имотите от които е произлязъл)	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията
3. Карта или друг актуален графичен материал на засегнатата територия, схеми, координати на граничните точки на имота и на обекта - предмет на инвестиционното предложение, снимки, партида на имота и др. - по преценка на възложителя	не		не отговаря на изискванията – чл.11,ал.1;
	да	Представени ли е на карта типовете земеползване или ползване на морската акватория в териториалния обхват на ИП? Препоръчително е да се представят графични материали за местоположенията и начина на разполагане на предвидените ветрогенератори и съпътстващите ги съоръжения (вкл. инфраструктура), както и връзката на тези местоположения спрямо: <ul style="list-style-type: none"> • Необходима обслужваща инфраструктура; • Релеф; • релеф; топография на морското дъно. • издръжливостта на тежест на почвата или морското дъно; • сеизмичната активност; • Чувствителни елементи на ландшафта; • Елементи на НЕМ и функционалните връзки между тях; • Елементи, осигуряващи функциите на екосистемите; • Населени места и урбанизирани територии, промишлени комплекси; • Други планове, проекти, програми и ИП, реализирани или в процес на реализация (независимо от сектора) в резултат на които могат да възникнат кумулативни въздействия върху 	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1 от Наредбата за ОС

		околната и в частност биоразнообразието.	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1 от Наредбата за ОС
		<p>Представени ли са карти на чувствителните зони в териториалния обхват на ИП и на отстояние до 10 км от него:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Карти на чувствителните зони за опазване на биоразнообразието, включващи: миграционните пътища, местата за почивка, нощувка и хранене (вкл. ловни територии) и коридорите на придвижване на видове, чувствителни към изграждане на ветрогенератори; застрашени типове местообитания и находища на застрашени видове извън НЕМ; • Санитарно охранителни зони, сервитути; охранителни зони на инфраструктурни, промишлени обекти или други обекти със специално предназначение (военни обекти); • Влажни зони; 	
		<p>Представена ли е карта на ветровете и характеристиките на вятъра в териториалния обхват на ИП, включително:</p> <ul style="list-style-type: none"> • средната годишна скорост на вятъра; • разпределение на скоростта на вятъра; • прекомерни ветрове (сила, честота); • интензитет на бурните ветрове; • посока на вятъра; • дългосрочни референтни данни; <p>и други променливи на вятъра:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вероятната посока на вятъра при различни диапазони на скоростта на вятъра • Грапавост (релеф) на терена, на базата на въздушни снимки и/или на теренни проучвания за моделиране на ветровете над територията, за да се изберат подходящи турбини и техният дизайн (наклони, достъп)? 	
		Налице ли е снимков материал, илюстриращ местоположенията на ветрогенераторите, предложени в ИП (сателитни, въздушни или на място (панорамни)?	При необходимост компетентния орган би могъл да изисква такава допълнителна информация съгл. чл. 11, ал. 1 от Наредбата за ОС
		Пълни ли са посочените по-горе данни?	При поне 1 отговор „не” – не отговаря на изискванията: прилага се чл.11, ал.1; при всички отговори „да” – отговаря на изискванията
		Ясни ли са посочените по-горе данни?	
		Достоверни ли са посочените данни? ¹	Не – чл.11,ал.3; да – отговаря на изискванията

Легенда:

1 - данните се считат за недостоверни включително: 1) ако в документа на различни места са посочени различни по смисъла си или противоречиви данни за едни и същи параметри; 2) посочените в документа данни се различават от анонсираните пред други институции или обществеността данни за същите параметри, което може да е видно на хартиен или технически носител; 3) се различават от официално съхраняваните данни в националните бази от данни и няма доказателства за законността в промяната на данните)

2 – в раздел 2.1.1.5 са дадени данните, които са необходими да се съдържат в такива проучвания, за да са достатъчни за по-нататъшна оценка

Обща оценка:

Ако някоя от описаните по-горе информации (изисквана по Наредбата за ОС или изисквана поради спецификата на ветроенергийните съоръжения липсва), документацията се връща за допълване.

Срокът за допълване на се определя в зависимост от липсващата информация. Ако не бъде допълнена информацията в определения срок се прилага чл. 11, ал.2. Ако липсващата част от документацията изисква проучвания на биоразнообразието, срокът за допълване на документацията, може да бъде от една календарна година.

СТЪПКА II

Проверка за допустимост спрямо режимите, определени със Закона за защитените територии, заповедта за обявяване на защитената територия и/или утвърдения план за управление ако има такъв (в случай, че се засяга защитена територия); заповедта за обявяване на защитената зона и/или утвърдения план за управление ако има такъв, по реда на чл.12 от Наредбата за ОС.

СТЪПКА III

Преценката за вероятната степен на отрицателно въздействие върху защитените зони се извършва въз основа на документите по чл. 10, допълнителната информация по чл. 11, ако такава е поискана, критериите по чл. 16 от Наредбата за ОС и резултатите от извършената проверка на място относно достоверността на информацията, ако такава е извършена.